

СУЧАСНИ АСПЕКТИ МОДЕРНИЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

*Матеріали X-ої Міжнародної науково-практичної
конференції (07 червня 2021 р., м.Варна,
(Болгарія), дистанційно)*

2021 р.

Central European Education Institute (Братислава, Словаччина)
Національний інститут економічних досліджень (Батумі, Грузія)
Батумський навчальний університет навігації (Батумі, Грузія)
Регіональна Академія Менеджменту (Казахстан)
**Громадська наукова організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук
з державного управління» (Київ, Україна)**
Громадська організація «Асоціація науковців України» (Київ, Україна)
у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

*Матеріали X-ої Міжнародної науково-практичної конференції
(07 червня 2021 р., м. Варна (Болгарія), дистанційно)*

2021 р.

Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)
National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)
Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)
Regional Academy of Management (Kazakhstan)
**Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in
Public Administration" (Kyiv, Ukraine)**
**Public Organization Organization "Association of Scientists of Ukraine"
(Kyiv, Ukraine)**
within the Publishing Group "Scientific Perspectives"

MODERN ASPECTS OF MODERNIZATION OF SCIENCE: STATUS, PROBLEMS, DEVELOPMENT TRENDS

*Materials of the 10th International Scientific and Practical
Conference
June 7, 2021, Varna (Bulgaria), remotely*

УДК 001.3-048.35:0/9](06)
С91

Схвалено до друку Президією Громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення № 22/20 від 04.06.2021 р.).

Матеріали підготовлені за підтримки Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

Редакційна колегія:

Є.О. Романенко (голова) д-р держ. упр., проф., Заслужений юрист України,
І.В. Жукова (заступник голови) канд. н. держ. упр., доц., *О.М. Непомнящий*
(заступник голови) д-р держ. упр., проф., Заслужений будівельник України,
О.І. Дацій (заступник голови) д-р економ. н., проф., Заслужений працівник освіти
України, *В.Л. Федоренко* (заступник голови) д-р юр. н., проф., Заслужений юрист
України, *О.М. Макаренко* (заступник голови) д-р мед. н.

Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Варна, 07 червня 2021 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Варна: ФОП КАНДИБА Т.П., 2021. 102 с.

У матеріалах X-ої Міжнародної науково-практичної конференції висвітлені: проблемні аспекти комунікативної взаємодії громадянського суспільства та публічної влади; питання визначення основних аспектів з якісного поліпшення процесу надання адміністративних послуг у нашій країні; дослідження ефективності проведення семінарського заняття, що залежить від методичної тактики дій викладача; перспективні напрями формування та розвитку міжнародного гуманітарного права; особливості дослідження рівня та структури професійної захворюваності у працівників сучасного гірничо-металургійного комплексу тощо.

Матеріали будуть цікаві науковцям, громадсько-політичним діячам, студентам, а, також, усім, хто цікавиться розвитком української держави і світовим досвідом реалізації інноваційних процесів.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. 9

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О., Непомнящий О.М. 9
*В УКРАЇНІ БУДЕ СТВОРЕНО НОВИЙ ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН
РЕЗЕРВУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ*

Артеменко А.І. 13
ДЕМОКРАТИЧНІ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Бень Я.В. 14
*МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ В МІСЦЕВОМУ
САМОВРЯДУВАННІ В УКРАЇНІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПРЕДМЕТ
НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ*

Вишневський О.В. 17
*ДО ПИТАННЯ ГЕНЕЗИСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ
ПОЛІТИКИ У НАУКОВІЙ ДУМЦІ*

Литвинчук К.В. 20
*СФЕРА ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОБ'ЄКТ СТРАТЕГІЧНОГО
ПЛАНУВАННЯ*

Махно М.В. 23
*ОБМЕЖЕННЯ В ДОСТУПІ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В
ІНТЕРЕСАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ*

Седляр Ю.О., Глазов О.В. 27
GR ЯК КОМУНІКАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ

Столар В.М. 30
*МІСЦЕ І РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ У СУЧАСНИХ
КОНЦЕПЦІЯХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ*

Чепеленко А.А. 33
*ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЕЛИКИХ МІСТ
НА ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ*

Ярошенко М.С. 36
*ЕКОЛОГІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ – ДІЄВИЙ КРОК ДО
ЗМЕНШЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО ЗАБРУДНЕННЯ В УКРАЇНІ*

СЕКЦІЯ 2. 39

МЕДИЦИНА

Gerasymenko O.I., Okonkwo Emmanuella Ifeoma 39
PROBLEM OF WASTE DISPOSAL IN COUNTRIES WITH HOT CLIMATE

Гринь Г.Ю., Симоненко К.О., Глухова О.І. 41
ПРОФІЛАКТИКА МЕНІНГОКОКОВОЇ ІНФЕКЦІЇ

Замай К.С., Глухова О.І. 44
COVID-19 ТА ПОШКОДЖЕННЯ ТКАНИН ПЕЧІНКИ

Клименко Я.М., Глухова О.І. 46
ВАКЦИНАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ПРОТИ (COVID-19)

Крамарь І.С., Васильєв В.В., Бондар В.Г. 50
*ХІРУРГІЧНИЙ СТРЕС І ПУХЛИННА ПРОГРЕСІЯ:
ВИПАДКОВІСТЬ АБО ЗАКОНОМІРНІСТЬ?*

Купецька Д.В., Нейло Т.М., Глухова О.І. 54
*ПОСТКОВІДНИЙ СИНДРОМ, ЯК ОДНЕ З УСКЛАДНЕНЬ
КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ*

Мамаєва Л.Г., Пархоменко Т.А., Кузеванова М.В., Шестаков В.І. 57
ПРАВО НА ЛІКАРСЬКУ ПОМИЛКУ

СЕКЦІЯ 3. 60

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Трушкіна Н.В. 60
*АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ
ІНФРАСТРУКТУРИ В БОЛГАРІЇ*

СЕКЦІЯ 4.

ПРАВО 64

Fedorenko M.V. 64
*NEW CHALLENGES TO ENSURE THE HUMAN RIGHT TO EQUAL
ACCESS TO PUBLIC SERVICE IN CONDITIONS AGAINST THE
COVINA-2019 CORONAVIRUS PANDEMIC*

Fedorenko W.L. <i>ZAROBIEGANIE POPEŁNIENIA PLAGIATU W CZASOPISMACH PRAWNICZYCH: DOŚWIADCZENIE UKRAINY</i>	67
Батманова В.В. <i>ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРАВОВІДНОСИН ЩОДО НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ</i>	70
Валєєва М.С., Грачова О.Ю., Головка О.М. <i>ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНСТИТУТУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ</i>	73
Іванов С.М. <i>ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЩОДО НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ МІГРАЦІЇ ТА ГРОМАДЯНСТВА</i>	76
Комнатний С.О. <i>ВПЛИВ ЖИТЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН СУСПІЛЬСТВА</i>	79
СЕКЦІЯ 5.	82
ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ	
Kravtsova O.A. <i>ACADEMIC TUTELAGE AS A TOOL FOR MUTUAL UNDERSTANDING IN CASE OF TROUBLED TIMES</i>	82
Дерба С.М. <i>ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ ЯК ІНОЗЕМНИХ</i>	85
Каптенко О.М. <i>ПОЧУТТЯ ПРОВІНИ ТА ПОЧУТТЯ ГРІХОВНОСТІ У ВІРУЮЧОГО СУБ'ЄКТА</i>	88
Корсакевич С.С. <i>УЧАСТЬ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ: САМОСПРИЙНЯТТЯ, САМОВИЗНАЧЕННЯ ТА УЯВЛЕННІ МОЛОДІ</i>	92
Микитюк М.А. <i>ЛІНГВОКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ НА МАТЕРІАЛАХ НІМЕЦЬКОМОВНОГО АНЕКДОТУ</i>	94

Ярмольчик М.О. 97
*ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРЕНІНГІВ ПІД ЧАС
ДЕКОМПРЕСІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ
УКРАЇНИ*

СЕКЦІЯ 6. 99

**РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА
ЕКОНОМІКА**

Медвідь Г.С. 99
СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Шановні колеги!

Вітаю із виходом матеріалів Х-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку». Матеріали Х-ої Міжнародної науково-практичної конференції містять публікації визнаних фахівців із різних галузей науки. Глибокий і точний аналіз, широта інтересів і виваженість позицій у публікованих матеріалів дозволяють об'єктивно висвітлювати наукові події, бути для своїх читачів важливим і достовірним джерелом інформації, другом і порадником.

Висловлюю впевненість, що робота нашого професійного колективу і надалі сприятиме динамічному розвитку ділових контактів і реалізації перспективних наукових проєктів як в Україні, так і далеко за її межами.

Успішної діяльності, благополуччя і процвітання!

З повагою,

Головний редактор, кандидат наук з державного управління, доцент

Ірина Жукова

СЕКЦІЯ 1.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Романенко Є.О.

доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений юрист України, Президент,
*громадська наукова організація «Всеукраїнська
асамблея докторів наук державного управління»
м. Київ, Україна*

Непомнящий О.М.

доктор наук з державного управління, професор,
Заслужений будівельник України,
професор кафедри публічного адміністрування,
*Міжрегіональна академія управління персоналом
м. Київ, Україна*

В УКРАЇНІ БУДЕ СТВОРЕНО НОВИЙ ДЕРЖАВНИЙ ОРГАН РЕЗЕРВУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

В умовах гібридної війни вірогідність кіберзагроз та кіберінцидентів є набагато вищою, а тому питання унеможливлення або зменшення подібних ризиків є пріоритетним завданням [1]. Питання посилення кібербезпеки є важливим для всього світу. Відповідно до Стратегії кібербезпеки України [2] Міністерство цифрової трансформації та Держспецзв'язок створюють умови для попередження загроз фізичного, кібернетичного, техногенного характеру для державних інформаційних ресурсів. Це державні реєстри, бази даних органів влади та їх інформаційно-аналітичні системи, які пов'язані з наданням послуг громадянам.

В липні 2020 р. США погодили для України міжнародну технічну допомогу на розвиток кібербезпеки у розмірі 38 мільйонів доларів, а бенефіціаром проекту стало Міністерство цифрової трансформації [3]. Це важливо для нашої держави тому, що США є одним зі світових лідерів у цій сфері, і залучення їх експертизи та досвіду дуже важливі. Протистояння країн вже давно перейшло в кіберпростір, і наша країна постійно відчуває негативну кіберактивність північного сусіда, тому маємо гідно протистояти такій агресії [1].

В серпні 2020 року Міністерство цифрової трансформації розпочало активну фазу реформи кібербезпеки, яка передбачає, поміж іншого, розвиток ефективного і сучасного національного кіберцентру, а також заміну сертифіката безпеки КСЗІ Держспецзв'язку та інших застарілих

стандартів безпеки 90-х. На їх місці мають з'явитися сучасні рішення, які забезпечать належний захист державної IT-інфраструктури та реєстрів.

Кабінет Міністрів України на засіданні 23 грудня 2020р. схвалив постанову, яка регулює створення умов для забезпечення функціонування системи кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та об'єктів критичної інформаційної інфраструктури. Документ передбачає впровадження підсистеми збору телеметрії інформаційно-телекомунікаційних систем (активних сенсорів). Судячи з усього, система моніторингу кіберінцидентів — перший крок в рамках реформи кібербезпеки. В рамках прийнятого рішення уряд затвердив порядок функціонування системи виявлення вразливостей і реагування на кіберінциденти та кібератаки, та призначив відповідальним за роботу системи Державний центр кіберзахисту Держспецзв'язку [4]

Кабінет Міністрів України на засіданні 8 лютого 2021 р прийняв Постанову «Про реалізацію експериментального проекту по функціонуванню Національного центру бронювання державних інформаційних ресурсів» [5; 6]. Документ закріплює початок експериментального проекту по створенню Національного центру бронювання державних інформаційних ресурсів, який запустять з 1 листопада 2021 року. Центр дозволить врегулювати механізм зберігання державних даних. Національним центром резервування державних інформаційних ресурсів (далі — Національний центр) є організована сукупність об'єктів, створених з метою забезпечення надійності та безперебійності роботи державних інформаційних ресурсів, кіберзахисту, зберігання державних електронних інформаційних ресурсів, резервного копіювання інформації та відомостей державних електронних інформаційних ресурсів державних органів, військових формувань (крім Збройних Сил та Головного управління розвідки Міноборони), утворених відповідно до законів, підприємств, установ та організацій.

Основними завданнями Національного центру є:

1) забезпечення безперервності роботи державних інформаційних ресурсів, резервного копіювання інформації та відомостей державних електронних інформаційних ресурсів державних органів, військових формувань (крім Збройних Сил та Головного управління розвідки Міноборони), утворених відповідно до законів, підприємств, установ та організацій;

2) забезпечення надійного функціонування серверного обладнання, системи зберігання даних, активного мережевого обладнання, архітектурно-технічних рішень щодо резервування та дублювання інформаційних систем, постійно працюючої інженерної інфраструктури; здійснення обов'язкового контролю за статистичними даними роботи з фізичного захисту об'єктів, системи управління та моніторингу інформаційних систем, комплексу організаційних заходів;

3) забезпечення переваги в зменшенні часу доступу до інформації, збільшенні доступного для кожного користувача ресурсу для зберігання даних, збільшенні доступності даних для користувачів, відсутності витрат часу на резервне копіювання і відновлення даних, підвищенні захищеності

системи від збоїв у роботі і унеможливлення втрати інформації.

До структури Національного центру входять:

єдині основний і резервний захищені центри обробки даних (дата-центри), призначені для обробки державних електронних інформаційних ресурсів;

єдині основний і резервний захищені центри обробки даних (дата-центри), призначені для збереження державних електронних інформаційних ресурсів.

Адміністрація Держспецзв'язку як суб'єкт Національного центру:

- 1) забезпечує функціонування Національного центру;
- 2) забезпечує розроблення і прийняття нормативно-правових та організаційно-розпорядчих актів щодо функціонування Національного центру;
- 3) забезпечує створення та розвиток Національного центру, зберігання даних та захист інформації в Національному центрі;
- 4) проводить аналіз і здійснює контроль за якістю функціонування Національного центру;
- 5) розглядає пропозиції (зауваження) щодо функціонування Національного центру;

Державне підприємство “Українські спеціальні системи” є технічним адміністратором Національного центру. Державний центр кіберзахисту є адміністратором безпеки Національного центру. Концерн радіомовлення, радіозв'язку та телебачення, казенне підприємство “Укрспецзв'язок” є операторами Національного центру.

Установити, що забезпечення функціонування та розвитку Національного центру резервування державних інформаційних ресурсів здійснюється Адміністрацією Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації за рахунок і в межах видатків, передбачених у Державному бюджеті України на відповідний рік, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Таким чином уряд врегулював механізм зберігання державних даних. Його невіддільною частиною стане так зване сховище для резервного зберігання всіх документів, даних державного значення. У разі видалення або пошкодження даних в результаті збою у системі з резервного сховища можна буде відновити все необхідне. Зокрема там будуть зберігатись дані державних реєстрів, бази даних органів влади та їх інформаційно-аналітичні системи, які пов'язані з наданням послуг громадянам. Відповідальним за роботу резервного сховища буде Національний центр резервування державних інформаційних ресурсів.

Список використаних джерел:

1. Романенко Є.О. Кібербезпека держави //Адаптація правової системи України до права Європейського Союзу: теоретичні та практичні аспекти: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Полтава, 23 листопада 2017 року) : у 2 ч. – Полтава: Россава, 2017 – с.151-153.

2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року "Про Стратегію кібербезпеки України": Указ Президента України №96/2016

3. Минцифры собралось реформировать Госспецсвязи, чтобы избавить ее от несвойственных функций и усилить киберзащиту критической инфраструктуры

4. Мінцифра та Держспецзв'язку впроваджують систему моніторингу кіберінцидентів — вона покликана підвищити кібербезпеку об'єктів критичної інфраструктури та державних інформаційних ресурсів
<https://itc.ua/news/minczifra-ta-derzhspeczzvyazku-vprovadzhuyut-sistemu-monitoringu-kiberinczidentiv-vona-poklikana-pidvishhiti-kiberbezpeku-ob%20%21%94ktiv-kritichno%20%21%97-infrastrukturi-ta-derzhavnih-inform/>

5. Про реалізацію експериментального проекту щодо функціонування Національного центру резервування державних інформаційних ресурсів: постанова Кабінету міністрів від 8 лютого 2021р. №94.

6. Жукова І.В. Напрями удосконалення механізмів впливу громадянського суспільства на державне регулювання правоохоронної діяльності. *Публічне адміністрування та національна безпека*. 2020. № 6 (2020). – URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/issues/administration2020/6/6905/>

Артеменко А.І.
старший викладач,
Київський національний економічний
університет ім. В. Гетьмана
Київ, Україна

ДЕМОКРАТИЧНІ ФОРМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Демократична форма державного управління - це зовнішній прояв конкретних дій, які здійснюються органами державного управління для реалізації поставлених перед ними демократичних завдань.

Ці форми забезпечують цілеспрямоване виконання демократичних функцій управління і досягнення цілей управління найбільш ефективно.

Зазначимо, що демократичні форми державного управління опосередковані правом і знаходять своє закріплення в нормативних актах. Отже, будь-які дії органів державної влади, в яких виявляється їх управлінська діяльність, мають бути в врегульовані на нормативному рівні, особливо якщо вони проявляються у процесі демократичного управління [1].

Демократична форма державного управління - це стан суспільного життя, за якого державна влада здійснюється демократичними методами на основі широкої та реальної участі громадян та їх об'єднань у формуванні та здійсненні державної політики, утворенні та діяльності органів держави, а громадяни володіють широкими та реальними демократичними правами і свободами. Зазначимо, що демократична форма державного управління - це режим, за якого державна влада здійснюється з дотриманням основних прав людини, із забезпеченням можливостей вільного волевиявлення і врахування інтересів усіх груп населення через демократичні інститути (вибори, референдуми, засоби масової інформації), діяльність різноманітних партій і громадських організацій, які представляють ці інтереси і впливають на вироблення та здійснення політики держави.

Важливим принципом для демократичної форми державного управління є народне самоуправління, запровадження якого в різних державах дає можливість самореалізації в суспільстві людини, яка відчуває себе вільною[2].

Отже, демократична форма державного управління забезпечує реалізацію суспільних цілей, які спрямовані на забезпечення правових норм, які дають можливість реалізувати демократичні права людини.

Список використаних джерел:

- 1.Свтушенко О.Н. Державне управління(Основи теорії державного управління):навчальний посібник у трьох частинах. Миколаїв:Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили,Ч.1-2013.-268 с.
- 2.Алексєєв В.М. Майбутній розвиток державотворення :від традицій до реалій . Хмельницьк. -№2(86).-2008.-293 с.

Бень Я.В.
аспірант кафедри публічного управління
та публічної служби,
*Національна академія державного управління
при Президентіві України
м. Київ, Україна*

МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕМОКРАТІЇ УЧАСТІ В МІСЦЕВОМУ САМОВРЯДУВАННІ В УКРАЇНІ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ ПРЕДМЕТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Після Революції гідності в 2014 року Україна взяла курс на євроінтеграцію, реформування місцевого самоврядування та територіальної організації публічної влади на місцях на засадах децентралізації та субсидіарності, заснований на цінностях і цілях Європейської хартії місцевого самоврядування. Нині ця реформа стала однією з найбільш ефективних в Україні та зримо посилила територіальні громади, їх бюджетно-фінансову базу та владоспроможність місцевого самоврядування в цілому.

Остаточо усі ці трансформації усталилися після чергових місцевих виборів 25 жовтня 2020 року та з 1 січня 2021 року, з початком нового бюджетного періоду в Україні. На початок 2021 року, згідно з даними Моніторингу Мінрегіонбуду, реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади, в Україні сформовано 1470 громад (410 міських, 433 селищних, 627 сільських), 508 із них мають власні ЦНАП. Кількість районів оптимізована з понад 400 до 136. Станом на 05.02.2021 95,5% об'єктів спільної власності громад районів перейшли до комунальної власності громад [1]. Наведені дані не вичерпують загалом прогресивні зміни у сфері місцевого самоврядування та публічної організації влади в Україні. Очевидно, що нині можна стверджувати про завершення цієї реформи. Хоча, на порядку денному зберігається надзвичайно складна і багатофакторна проблема реінтеграції тимчасово окупованих територій України (ОРДЛ та Крим).

Разом із тим, посилення внаслідок реформи місцевого самоврядування владоспроможності територіальних громад, забезпечення їх фінансової самостійності, саме по собі не розв'язує проблему безпосередньої участі жителів цих громад у вирішенні питань місцевого значення в міжелекторальний період. Як відомо, з 2012 року до сьогодні, коли у Верховній Раді України зареєстровано законопроект про місцевий референдум (№ 5512 від 19.05.2021) [2], місцеві референдуми не були унормовні та не проводились в Україні. У силу зазначеного, набула актуальності демократія участі, відома іще й як партисипаторна (партисипаційна) демократія (*participatory democracy*).

Особливо активно партисипаторна демократія впроваджується в Україні на рівні міст. Цьому сприяє й діджиталізація форм демократії участі, що стала результатом реалізації Дорожньої карти розвитку електронної

демократії та Концепції розвитку електронної демократії в Україні на 2017–2020 роки і двох планів заходів з її реалізації [3, с. 7]. У 2021 році Єдиний портал державних послуг «Дія» анонсував впровадження послуги щодо електронної петиції. Очевидно, що це дозволить реалізувати потенціал не лише петицій, а й інших форм демократії участі (партисипаторні бюджети, громадські слухання та ін.).

Разом із тим, загалом позитивна практика впровадження в Україні демократії участі на місцевому рівні в 2016-2021 роках вимагає належного теоретико-методологічного обґрунтування та нормативно-правового забезпечення відповідних державно-управлінських механізмів. Але, на сьогодні чинне законодавство про місцеве самоврядування не здійснює комплексне регулювання механізмів і форм демократії участі в Україні, а монографічні та дисертаційні наукові дослідження щодо цієї проблематики залишаються поодинокими (О. Зарічний, О. Левченко, В. Наместнік, Т. Федоренко та ін.). Зазначене зумовлює, на наш погляд, актуальність самостійної наукової розвідки проблем теорії та практики механізмів забезпечення реалізації партисипаторної демократії на локальному рівні.

Метою такої наукової розвідки має стати наукове обґрунтування механізму реалізації демократії участі в умовах реформи місцевого самоврядування в Україні, з використанням кращих практик реалізації партисипаторної демократії в державах-учасниках ЄС, США і інших країнах, та обґрунтування пропозицій щодо удосконалення законодавчих і публічно-управлінських механізмів забезпечення реалізації демократії участі на локальному рівні.

Його ж основними завданнями можуть стати: 1) визначити поняття, зміст, сутнісні ознаки, структуру, а також оптимальну методологію дослідження механізму реалізації демократії участі на локальному рівні; 2) розкрити генезис і еволюціонування механізму реалізації партисипаторної демократії в умовах реформи місцевого самоврядування в Україні; 3) визначити та систематизувати положення чинного законодавства та статутів територіальних громад про демократію участі на місцевому рівні; 4) обґрунтувати особливості публічно-управлінського статусу територіальної громади як ключового суб'єкта партисипаторної демократії; 5) виявити, узагальнити і систематизувати основні види і форми реалізації демократії участі на локальному рівні та визначити перспективи їх модернізації; 6) визначити пріоритетні шляхи і напрями удосконалення механізму реалізації демократії участі в умовах реформи місцевого самоврядування в Україні в трансформаційний період; 7) обґрунтувати пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства в сфері реалізації демократії участі в місцевому самоврядуванні в Україні з урахуванням тенденції 2019-2021 років щодо диджиталізації публічного управління *etc.*

Список використаних джерел:

1. Моніторинг реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади / Офіційний веб-сайт Міністерства розвитку громад та

територій України. URL: <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/690/10.02.2021.pdf>

2. Проект Закону про місцевий референдум (№ 5512 від 19.05.2021) / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=71942

3. Левченко О.В. Механізми формування цифрової партисипації у публічному управлінні: автореф. дис. ... канд. наук. з державн. управл. / НАДУ. Київ, 2020. 23 с.

Вишневський О.В.
здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії,
Міжрегіональна Академія управління персоналом
м. Київ, Україна

ДО ПИТАННЯ ГЕНЕЗИСУ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ У НАУКОВІЙ ДУМЦІ

Формування суверенної демократичної, правової, соціальної держави, реорганізація ринків певних послуг, розвиток відкритого громадянського суспільства, інтеграція України до європейського співтовариства, здійснення адміністративної реформи – все це визначає нові завдання, які ставляться у процесі підбору державою відповідних кадрів [1, с. 181].

Кадрова політика будь-якої держави може бути успішною, якщо під час її розвитку використовується весь наявний історичний досвід її реалізації. При цьому, успішна трансформація сучасного українського суспільства неможлива без глибоких перетворень у його духовному житті. У свою чергу, такі перетворення можуть призвести до очікуваних результатів лише тоді, коли вони базуються на засвоєнні суспільно-історичного досвіду та на критичному переосмисленні причин злетів і падінь минулого [2, с. 141].

Державна кадрова політика за своїм призначенням, змістом та роллю в системі державного управління є найважливішою соціально-політичною складовою в житті та діяльності будь-якої держави та суспільства. Для успішної реалізації державної кадрової політики, в практичній площині, перш за все, необхідно здійснити її теоретичне обґрунтування та сформуванню її концептуальні основи. Зasadничі аспекти становлення та розвитку теорії кадрової політики в нашій країні почали досліджуватися порівняно недавно. За радянських часів, ця тема була закритою. У кращому випадку можна було науково говорити про форми та методи реалізації державної кадрової політики на рівні молодшого та середнього рівнів управління. Тому, ця тема трималася в таємниці на національному рівні. У сучасних умовах, ситуація змінилася. З набуттям незалежності для нашої країни наукові основи формування та реалізації кадрової політики набули значного значення, з'явилося багато теоретичних праць, які з різних аспектів висвітлюють питання кадрової політики та управління персоналом. У той же час, історичні періоди розвитку та принципи формування державної кадрової політики залишаються малодослідженими [3, с. 2-3].

Зазначу, що ефективне використання спільної людської праці неможливе без управління персоналом, контролю за його роботою.

Створення великих людських спільнот шляхом бюрократичного управління ними датується V-IV тисячоліттям до н. е. і пов'язане із необхідністю задоволення економічних потреб однієї з найдавніших держав світу – Шумеру. Подальший розвиток шумерської державності призвів до формування у III тисячолітті до н.е різних видів документального фіксування управлінської інформації, що відображала майже всі сфери життя суспільства того часу.

У Стародавньому Єгипті, приблизно 5,5 тис. років тому, при будівництві пірамід формувалися малі та поопераційні підрозділи для розподілу різних видів праці, існувала ієрархія командування та стандартизація, проєктування та планування, були введені елементи контролю за діяльністю робітників та документування здійснених ними операцій.

У давній єгипетській пам'ятці «Повчання Птахотепа» серед найважливіших законів були зазначені і поради керівникові щодо управління підлеглими: Ось одна з них: «...слухаючи слова просителя, не відштовхуй його, перш ніж він звільнить свою душу від того, що хотів сказати. Ураженій нещастям людині важливіше вилити свою душу, ніж домогтись справедливого вирішення свого питання» [4, с. 21]

З питанням професійної підготовки кадрів державного управління вперше зіткнулися мислителі античності. В античності були сформульовані перші принципи демократичного правління. Найкращим проявом демократичного урядування були Афіни, особливо за часів Перікла. Фулідід, розглядаючи державний устрій Афін за часів Перікла, приходять до висновку, що це той період історії розвитку Афін, коли кожен громадянин був рівним перед законом, а в політичному житті панувала «аристократія духу». Водночас Фулідід стверджував, що цей період характеризувався ознаками політії. Аналізуючи його погляди, дійдено висновку, що важливою складовою демократичного управління є присутність правителя, якому довіряють усі без винятку громадяни.

Аналіз проблем та перспектив реалізації державної кадрової політики свідчить, що Перікл, розглядаючи основи управління в Афінах, наголошував на існуванні демократичного управління, оскільки, управління державою знаходилося не в руках меншості, а більшості громадян. Тобто, він відмічав важливість права рівного доступу всіх громадян до державного управління, незалежно від їх майнового стану та наявності привілеїв. Водночас, йому суперечить Платон, який у своїй фундаментальній праці «Держава» веде мову про побудову ідеальної держави шляхом формування чітко розподіленого на класи суспільства. Він зазначає, що кожен у своїй країні повинен виконувати свою роботу та вчитися по-різному в конкретний період часу. Це, на його думку, сприятиме справедливості у суспільстві [5, с. 193].

Давньогрецький філософ-мислитель Геракліт заклав основи демократії, утверджував моральний авторитет народу в державі, його силу у прийнятті законів та боротьбі за них, але розробив першу антидемократичну ідеологію, був першим ворогом відкритого суспільства, демократичного управління. Розглядаючи спадщину мислителя, можна стверджувати, що влада, на його думку, повинна бути в руках освічених, розумних правителів. Він відмічав, що більшість членів суспільства є неосвіченими, нерозумними, тому вони не можуть керувати державними справами. Найкраща форма правління – це правління «кращих». Ця різноманітність поглядів мислителя актуалізує необхідність розуміння важливості впливу рівня підготовки фахівців публічного адміністрування на демократичне управління.

Водночас, Сократ сформулював принцип універсальності управління, Кір довів необхідність встановлення ділових відносин у процесі управління,

Ксенофонт представляв управління людьми як своєрідне мистецтво, Платон ввів принцип вузької спеціалізації в управлінні, а, також зробив вагомий внесок у розвиток основ господарювання в античності.

Список використаних джерел:

1. Стратегія державної кадрової політики – основа модернізації країни : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 31 трав. 2012 р.: до 15-річчя галузі науки “Державне управління”. – К. : НАДУ, 2012. – 572 с.

2. Інституційне забезпечення кадрової політики у державному управлінні: становлення та розвиток : матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 29 трав. 2015 р.) / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, А. І. Семенченка, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2015. – 404 с.

3. О.Л. АРТЕМЕНКО ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ АВТОРЕФЕРАТ магістерської роботи на здобуття наукового ступеня магістра публічного управління ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ, Миколаїв – 2019, 18 с.

4. ПАЛЕХА ЮРІЙ. Кадрове діловодство: навч. посібник (зі зразками сучасних ділових паперів). — 5_те вид., доп. — К.: Ліра_К. — 2009. — 475 с.

5. В.О.Зозуля, Демократичні стандарти підготовки державно-управлінських кадрів матеріали щоріч. Всеукр. наук.-практ. конф. за міжнар. участю (Київ, 29 трав. 2015 р.) / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, А. І. Семенченка, С. В. Загороднюка. – К. : НАДУ, 2015. – 404 с.

Литвинчук К.В.
слухачка Інституту публічного управління та адміністрування,
*Національна академія державного управління
при Президентіві України
м. Київ, Україна*

СФЕРА ПОЛІТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОБ'ЄКТ СТРАТЕГІЧНОГО ПЛАНУВАННЯ

Мінливість як зовнішнього, так і внутрішнього середовища значно підвищує роль стратегічного планування у сфері забезпечення політичної безпеки України. Зазначений факт актуалізує об'єктивну необхідність розробки нової дієвої управлінської технології стратегічного планування, зокрема у сфері політичної безпеки, яка наразі посідає одне з перших місць у системі національної безпеки України загалом, виступаючи її визначальною складовою. Адже, як влучно зауважує О.І. Косілова, «розвиток України як суверенної, демократичної, правової держави неможливий без утвердження засад демократичного розвитку, відлагодженого правового механізму забезпечення прав і свобод громадян, конституційності реформ, легітимності політичної влади, тобто без забезпечення політичної безпеки» [1, с.18].

У багатьох випадках політична безпека ототожнюється з державною безпекою, проте її зміст значно ширший. З огляду на це, ми підтримуємо позицію М.Ф. Криштановича, який стверджує, що політична безпека – це стан захищеності політичних інтересів особи, соціальних груп, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, а також система заходів щодо їх забезпечення. Таким чином, під політичною безпекою слід розуміти динамічно-структурований стан, який забезпечує стабільність, єдність і цілісність політичної системи, її здатність до саморегуляції, саморозвиток і реагування на несприятливий внутрішній і зовнішній впливи. Вона представляє собою комплекс заходів, спрямованих на збереження конституційно легітимізованого політичного ладу держави, забезпечення державотворення і конструктивної політики [2, с. 50].

Першоосною, що зумовлює політичну безпеку як систему певних заходів, органів, функцій держави і суспільства, є зростаюча потреба захищати політичні інтереси країни, народу, громадян. Відповідно головними об'єктами політичної безпеки України виступають громадяни, їх політичні права і свободи, повсякденні форми виявлення їх політичних інтересів та політичної активності; громадські інститути та суспільні відносини в їх політичному вимірі; держава, її конституційний лад, суверенність, незалежність і територіальна цілісність, спадковість демократичних традицій функціонування.

Важливо зауважити, що пріоритетним завданням забезпечення політичної безпеки України є: з одного боку, це формування і функціонування механізму вироблення і реалізації державної політики, що має відповідати національним інтересам України, а з іншого – запобігання трансформації цієї політики під впливом зовнішніх і внутрішніх

деструктивних чинників в небезпечний, загрожуючий демократичному розвитку й існуванню суспільства способ [3]. Тобто завдання держави у сфері забезпечення її політичної безпеки полягають у визначенні змісту державної політики, яка має програмний характер і стосуються насамперед всіх найважливіших сфер життєдіяльності суспільства, які закріплені конституційно.

З огляду на викладене, можемо ствердно констатувати, що важливу роль в забезпеченні політичної безпеки відіграє стратегічне планування.

Стратегічне планування як вид управлінської діяльності загалом полягає в розробці стратегічних рішень, що мають орієнтуючий, організуючий та об'єднувальний характер та спрямовані на досягнення поставленої мети. При цьому стратегічне планування є визначальною складовою процесу стратегічного управління національною безпекою держави.

Планування у сфері національної безпеки – функція державного управління з визначення пріоритетів, завдань і заходів із забезпечення національної безпеки України, збалансованого розвитку складових сектору безпеки і оборони на основі оцінки безпекової обстановки та з урахуванням фінансово-економічних можливостей держави [4]. Водночас Законом України «Про національну безпеку України» [4] передбачено здійснення довгострокового планування, тобто на період понад 5 років.

Стратегічне планування запропоновано застосовувати при формуванні Стратегії національної безпеки України для вирішення двох головних завдань: розробки планів застосування різних елементів влади, що сприяють досягненню визначених цілей, та забезпечення максимально можливого ступеня узгодженості і взаємодії всіх елементів влади.

При цьому на стратегічне планування покладається визначення загальних стратегічних цілей та шляхів їх досягнення, необхідних сил та ресурсів, обмежень і умов щодо здійснення стратегічного управління, насамперед нормативно-правового характеру. На його основі мають розроблятися стратегічні плани, зорієнтовані кожному з етапів стратегії [5, с. 325].

Отже, метою стратегічного планування у сфері політичної безпеки має бути забезпечення реалізації державної політики у цій сфері шляхом розроблення стратегій, концепцій, програм, планів розвитку органів сектору безпеки й оборони, управління ресурсами та ефективного їх розподілу.

Як правило, стратегічне планування забезпечення політичної безпеки здійснюється у формі стратегічних прогнозів, концепцій, доктрин, стратегій, програм, планів та інших документів.

Процес стратегічного планування у сфері політичної безпеки доцільно представити у вигляді трьох етапів, кожен з яких має свою специфіку залежно від змісту завдань, результатів, інструментарію, що застосовується. Ця модель технології містить такі блоки:

– концептуально-орієнтований: пов'язаний з отриманням результатів, що відображають категорії стратегічного планування – бачення, місія, цілі. Цей блок характеризується підвищеною відповідальністю, оскільки саме тут здійснюється стратегічний вибір, ціна помилок є дуже високою;

– проблемно-орієнтований: опрацьовуються пріоритетні проблеми, що підлягають вирішенню з метою реалізації стратегії. Очевидно, що на цьому етапі ступінь невизначеності є меншим, ніж на попередньому, оскільки тут рішення приймаються в межах уже визначеної стратегії;

– проектно-орієнтований: здійснюється планування дій щодо реалізації стратегічних цілей і вирішення проблем. Цей блок характеризується найменшим ступенем невизначеності, хоча й тут вона відчувається значною мірою як завжди в процесі планування. Основним результатом цього етапу є план дій і оперативні плани.

Резюмуючи вищевикладене, вважаємо, що політична безпека як різновид національної безпеки представляє собою одну з найважливіших складових національної безпеки, що забезпечує демократичний потенціал розвитку країни на тривалий час, а також стабільність позитивного існування суспільства. При цьому політична безпека держави досягається шляхом реалізації системи заходів, що закріплюють сталість конституційного ладу держави, дотримання демократичних процедур проведення виборів, реалізації та гарантії конституційних прав і свобод громадян, контролю діяльності органів держави громадянським суспільством. Відповідно базовим принципом планування та прогнозування сфери політичної безпеки вбачаємо принцип системності, за якого вона має розглядатися як єдиний об'єкт прогнозування і планування. На практиці цей процес, на нашу думку, має включати: 1) періодичні огляди сфери політичної безпеки, що визначили б та уточнювали її цілі, а також пріоритети державної політики в цій сфері та шляхи її реалізації; 2) організацію взаємодії державних органів, наукових установ та неурядових організацій, у результаті якої буде регулярно здійснюватися оцінювання ризиків, викликів і загроз політичній безпеці, а також ухвалюватися рішення, спрямовані на корегування заходів, уточнення обов'язків щодо реалізації поставлених завдань; 3) прозорий процес розподілу ресурсів і контролю за їх використанням.

Список використаних джерел:

1. Косілова О.І. Політична безпека в системі національної безпеки України. *Правова інформатика*. 2011. № 1(29). С.71-78.

2. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення. : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. Львів : Сполом, 2020. 418 с.

3.Кравчук О.Ю. Політична безпека України як наукова і практична проблема. *Політичні науки. Міжнародний науковий журнал*. 2016. № 6. т. 3.С. 82-84.

4. Про Національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. Кравчук О.Ю. Особливості політичної безпеки України. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2011. Випуск 23. С. 85-89.

Махно М.В.
начальник циклової комісії кораблеводіння
та корабельної енергетики,
Відділення військової підготовки
Фахового коледжу морського транспорту
Національного університету “Одеська морська академія”,
м. Одеса, Україна

ОБМЕЖЕННЯ В ДОСТУПІ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ІНТЕРЕСАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Сьогодні суспільство зацікавлене в розвитку прозорості і відкритості державного управління. Широкий доступ до інформації про державні органи розширює можливості для оцінки їх діяльності. Найбільший обсяг інформації, що становить інтерес для суспільства, окремих громадян й організацій, акумулюється в державних органах влади, органах виконавчої влади та місцевого самоврядування. Особливу роль у цьому відіграє інформаційне забезпечення національної безпеки.

Інформаційна безпека, як складова національної безпеки – стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, коли запобігається нанесення шкоди через: неповноту, невчасність та невірогідність інформації, що використовується; негативний інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване розповсюдження, використання і порушення цілісності, конфіденційності та доступності публічної інформації [1].

Термін «публічна інформація» був введений законодавчо в 2011 році Законом України «Про доступ до публічної інформації». До теперішнього часу відсутній єдиний підхід в теоретичних дискусіях та практичній діяльності до визначення поняття й змісту публічної інформації. Згідно вказаного Закону публічна інформація – це відображена та задокументована будь-якими способами і на будь-яких носіях інформація, що була отримана або створена в процесі виконання суб'єктами владних повноважень своїх обов'язків, передбачених чинним законодавством, або яка знаходиться у володінні суб'єктів владних повноважень, інших розпорядників інформації, визначених цим Законом [2].

Варто підкреслити те, що право на доступ до публічної інформації не є абсолютним, тобто невідчужуваним ні за яких обставин. Виходячи з положень Конституції України, права і свободи людини можуть бути обмежені законом тільки з метою, яка визначена Основним законом. Обмеження права – це засноване на положеннях Конституції законодавче звуження сфери дії такого права, що співвідноситься із конституційним захистом цінностей.

З нашої точки зору, необхідно дослідити, яким чином механізм обмеження буде впливати на доступ до інформації. Традиційно в цьому механізмі виділяють три основні елементи, що дозволяють говорити про легальне обмеження прав.

Першим з них є *форма правового акта*. Виходячи з положень Конституції України, таким актом може бути тільки закон. Таким виступає Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 №2657-XII [3], який є ключовим у сфері обмеження доступу до інформації.

Згідно даного нормативного акту, всю публічну інформацію можна розділити на загальнодоступну та з обмеженим доступом. До першої групи слід відносити: зміст нормативно-правових актів, які стосуються права, свободи й обов'язків громадянина, а також встановлюють правове становище організацій та повноваження органів публічної влади; інформацію про стан навколишнього середовища; інформацію про діяльність державних органів і органів місцевого самоврядування щодо використання бюджетних коштів (за деякими винятками); інформацію, що накопичується у відкритих фондах музеїв, архівів і бібліотек, що міститься в державних та інших інформаційних системах, створених і призначених для забезпечення зацікавлених суб'єктів такою інформацією [3].

Згідно Закону України «Про доступ до публічної інформації» (ч.1 ст.6) до другої групи відносяться: 1) конфіденційна; 2) таємна; 3) службова [2]. Такі категорії інформації автоматично відтворюються із Закону України «Про інформацію» (ст. 21) без урахування особливостей публічної інформації [4].

Обмеження доступу до публічної інформації відповідно до Закону України «Про доступ до публічної інформації» (ч.2 ст.6) здійснюється при дотриманні таких вимог: 1) виключно в інтересах національної безпеки, територіальної цілісності або громадського порядку, з метою запобігання заворушенням чи злочинам, для охорони здоров'я населення, для захисту репутації або прав інших людей, для запобігання розголошенню інформації, одержаної конфіденційно, або для підтримання авторитету і неупередженості правосуддя; 2) розголошення такої інформації може завдати істотної шкоди цим інтересам; 3) шкода від оприлюднення такої інформації переважає над суспільним інтересом від її опублікування [2]. При цьому в Законі не передбачено, які суб'єкти і в якому порядку визначають наявність або відсутність таких вимог. Наприклад, розголошення інформації про низький рівень компетенції, корупційні методи діяльності суддів може нести загрозу репутації національної системи правосуддя, але, разом із тим, це допоможе оздоровити судівництво, посилити ефект правозастосування [4, с. 129].

Будь-яке обмеження розглянутого права має встановлюватися із *зазначенням конкретних цілей*, прямо вказаних в Конституції і продубльованих в Законі України «Про інформацію». До таких відносяться: захист основ конституційного ладу, моральності, здоров'я, прав і законних інтересів інших осіб, забезпечення оборони країни і безпеки держави. Обмеження не повинно носити довільного характеру, чого іноді складно домогтися, оскільки цілі сформульовані дуже широко, а зміст деяких з них чітко визначити досить важко (це, перш за все, відноситься до категорії моральності). Подібне, досить загальне формулювання, дозволяє державі активно обмежувати право на доступ до інформації. Так, обмеження доступу до відомостей, що становлять державну таємницю, переслідує перш за все

мету охорони основ конституційного ладу, забезпечення безпеки й оборони країни. Інші види інформації (комерційна таємниця, персональні дані тощо) обмежуються для забезпечення прав і законних інтересів людей, підтримки моральності в суспільстві, захисту основоположних принципів конституційного ладу.

Нарешті, третім елементом механізму обмеження в доступі до публічної інформації є *відповідність обмежень (пропорційність), що вводяться, закріплені цілям*. Обмеження повинно проводитися тільки в тій мірі, в якій це необхідно. «Необхідність» в цьому випадку передбачає наявність закономірного зв'язку між захистом певної конституційної цінності, досягненням загальнозначущої мети з переліку Конституції і обмеженням права на інформацію. Конституційний Суд України у своїх рішеннях неодноразово вказував на цю вимогу. У своїх правових позиціях Суд виходить, перш за все, з того, що обмеження повинні бути адекватні соціально необхідному результату, об'єктивно затребувані (при дотриманні правил пропорційності обмежень і умов реальної дійсності), а надмірність обмежувального регулювання права неприпустима.

Також важливо зазначити і ризики, які можуть мати місце при недотриманні зазначених вище елементів механізму обмеження в доступі до публічної інформації. В першу групу ризиків можна включити: ризик неконтрольованої суспільством державної політики, ризик нелегітимності публічної влади в сучасному суспільстві, ризик посилення недовіри до державної політики. Доступ до інформації має здійснюватися ефективно, інформування громадян в політиці, що проводиться повинно бути повним. Другу групу складають: ризики неотримання достовірної інформації про події в країні та за кордоном, появи і сприйняття (довіри) населення до фейкових новин, ризики маніпулювання суспільною свідомістю як нашою державою, так і з боку іноземних держав, а також третіх осіб.

Таким чином, всі зазначені ризики здатні завдати істотної шкоди національній безпеці, правам та інтересам України, суспільства і його окремих суб'єктів. В сучасних умовах ризики поки що залишаються потенційними. Реальними вони стануть тоді, коли перестане ефективно реалізовуватися механізм обмеження в доступі до публічної інформації у правотворчій діяльності органів державної влади.

Список використаних джерел:

1. Сащук Г. Інформаційна безпека в системі забезпечення національної безпеки. URL: http://journ.univ.kiev.ua/trk/publikacii/satshuk_publ.php (дата звернення: 27.05.2021).

2. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.10.2011 №2938-VI в ред. від 01.05.2015. URL: <http://www.zakon2rada.gov.ua> (дата

звернення: 26.05.2021).

3. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 №2657-XII. URL: <http://www.zakon2rada.gov.ua> (дата звернення: 26.05.2021).

4. Гуйван П.Д. Правові засади обмеження доступу до публічної інформації. *Часопис Київського університету права*. 2019. №2. С. 126-131.

Седляр Ю.О.
доктор політичних наук,
професор кафедри адміністративного
та конституційного права,
*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Глазов О.В.
кандидат політичних наук,
провідний фахівець
центру міжнародного співробітництва,
*Національний університет кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

GR ЯК КОМУНІКАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ

Дослідження форм політичної комунікації не втрачає своєї актуальності й у сучасному міжнародному політологічному дискурсі. Зміни, що відбулися в Україні, зокрема: формування ринкової економіки та громадянського суспільства, утвердження фундаментальних прав і свобод людини і громадянина, виникнення і розвиток різних соціальних практик, фактично відсутніх в радянському суспільстві, – все це викликає науковий інтерес дослідників. Не залишився без уваги і такий специфічний спосіб сучасної політичної комунікації як зв'язки з урядом (від англ. Government Relations, далі – GR) [1].

Разом із тим, доводиться визнати, що специфіка сучасного етапу теоретичного тлумачення політичних комунікативних практик характеризується відсутністю єдиного чіткого уявлення про GR як особливої (самостійної) практики, а також чітких критеріїв, що дозволяють відокремити GR і паблік рілейшнз (PR).

З огляду на вищевикладене, існує потреба у науковому розмежуванні таких категорій як GR та PR, вказати на їхні специфічні характеристики, визначити ключові механізми та принципи функціонування даних політичних практик.

У сучасних реаліях в академічній політологічній літературі виділяють кілька підходів для аналізу зв'язків з урядом.

Представники першого підходу роблять акцент на цілісному розгляді зв'язків з урядом. При цьому GR розуміються як соціальний інститут, сутність якого полягає в такій взаємодії держави, бізнесу та громадських організацій, при якій учасники недержавного сектору отримують можливість впливати на формування державної політики. За умови спільної роботи з урядом GR виступають як один з найбільш ефективних способів взаємодії державного та недержавного секторів. GR-технології забезпечують захист інтересів різних соціальних груп шляхом прагнення до договору і досягнення

консенсусу, а також вироблення і здійснення інтегрованої позиції з найважливіших питань соціально-економічного і політичного розвитку.

Важливо відзначити, що у такому трактуванні слово «уряд» означає не тільки виконавчу владу (апарат Уряду та профільні міністерства і відомства), а всю систему державного управління, що включає всі гілки державної влади, а також силові структури, органи місцевого управління тощо.

Другий підхід тяжіє до розгляду зв'язків з урядом GR в розрізі того чи іншого аспекту GR-взаємодії. Таким чином, пропонуються більш вузькі та спеціалізовані визначення GR-комунікації. У контексті даного підходу GR розглядаються через призму економічних відносин як практика відстоювання інтересів бізнесу перед «обличчям» держави. При цьому передбачається, що дана форма взаємодії базується на специфічній властивості держави створювати умови для функціонування підприємництва і передбачає часткове задоволення потреб суспільства за рахунок бізнес-структур. Інші експерти при розгляді GR, навпаки, роблять акцент на лобюванні інтересів громадських організацій, які не мають на меті безпосереднє отримання економічної вигоди [2, с. 16-18].

Наведені точки зору дозволяють сформулювати інтегроване визначення GR як особливої політичної практики, що представляє собою цілеспрямовану і системну діяльність бізнесу та громадських організацій з вибудовування довгострокових, ефективних і взаємовигідних відносин з органами державної влади на всіх рівнях з метою впливу на соціально-економічні і політичні процеси, що відбуваються в суспільстві.

Якщо порівнювати GR-комунікації і зв'язки з громадськістю (PR), то останнє розглядається як діяльність, що спрямована на досягнення взаємопорозуміння та співпраці між людьми, соціальними групами, класами, націями, державами на основі цілеспрямованого формування громадської думки та управління нею.

У вузькому розумінні PR – це систематична діяльність компанії, що спрямована на зміну переконань, ставлення, думок та поведінки різних груп людей (цільових груп) стосовно компанії, її продуктів, послуг, а також конкретних проблем, ідей та дій. PR водночас може бути достатньо оперативним інструментом комунікаційної стратегії компанії, реалізуючи довгострокові цілі зі: створення та підтримки корпоративної репутації компанії; налагодження необхідних контактів; переконання конкретних цільових груп [3, с. 101-103].

Таким чином, вже на рівні визначень видається можливим виділення концепту GR з-поміж інших політичних комунікативних практик.

Список використаних джерел:

1. Сущенко О. GR-управління як складова сучасного фінансового менеджменту в корпораціях // Схід. 2013. № 4. С. 76-81.
2. Радинська-Калініченко А. GR-менеджмент як механізм взаємодії органів публічної влади із підприємництвом у форматі публічно-приватного партнерства // Публічне управління: теорія та практика. 2014. Вип. 3. С. 15-20.

3. Козлов К. І. GR (Government Relations) менеджмент як фактор інституалізації взаємодії органів влади та інститутів суспільства // Теорія та практика державного управління. 2012. Вип. 4. С. 98-104.

Столар В.М.
аспірант кафедри державного управління,
Київський національний
університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

МІСЦЕ І РОЛЬ ДЕРЖАВНИХ ПОСЛУГ У СУЧАСНИХ КОНЦЕПЦІЯХ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Державні послуги у широкому розумінні є історично обумовленою формою взаємовідносин між державою та суспільством. На кожному історичному етапі розвитку людства вони мали свої особливості.

Характерні риси державних послуг визначалися пануючою парадигмою держави, у тому числі, існуючою системою державного управління та характером державної служби. У цьому розділі здійснимо аналіз відомих історичних етапів еволюції ідеї держави (патримоніальна, традиційна, сервісна) та з'ясуємо, яке значення мав інститут державних послуг у тій чи іншій моделі державного управління.

Щодо розуміння співвідношення послуг і функцій держави, у теоретичних дослідженнях можна простежити, зокрема, декілька підходів:

1) Ототожнення понять "державні функції" і "державні послуги". Така позиція ґрунтується, зокрема, на тому, що послуги, мають дві базові різновиди: суспільні та особисті. У теорії суспільних благ П. Самуельсона відзначається, що "суспільними благами називаються такі блага, вигода від використання яких нероздільно розподілена по всьому суспільству, незалежно від того, хочуть чи ні окремі його представники купувати це благо. Споживання такого блага кожним індивідом не применшує його споживання будь-яким іншим індивідом".

2) Державні послуги як різновид державних функцій. Даний підхід виходить з того, що всі основні напрямки діяльності держави - це її функції. Державні функції належать до публічних функцій, продиктованих публічними інтересами, що й дозволяє провести відмінність між державною функцією і державною послугою як різновидом цієї функції.

3) Відношення між державними функціями і державними послугами – це відношення загального і спеціального (часткового). Функції держави - це регулярна діяльність з реалізації владних повноважень, яка не залежить від безпосередніх запитів фізичних чи юридичних осіб до органів влади. Послуги, у такому випадку, мають адресний характер, тобто є відповіддю на конкретний запит[166].

4) Державні функції – це інструмент реалізації державних послуг. Для того, щоб державні органи могли надавати населенню ті чи інші послуги у більшості випадку вони спираються на різноманітні владні функції, які суспільство державі і делегує.

5) Державні послуги – це діяльність з реалізації державних функцій. За такого підходу, надання державних послуг є ключовою складовою реалізації державно-владних повноважень органів виконавчої влади. На

думку В.Сороко, під державною послугою слід розуміти дії державних органів стосовно реалізації функцій і завдань держави, визначених Конституцією України, іншими законодавчими актами [1].

Якщо державні послуги розглядати як діяльність з реалізації завдань і функцій держави, то для традиційної моделі діяльність державних (як і будь-яка інша) службовців полягала в наданні якісних послуг самому правителю. Як зауважив М.Вебер, існувало два стимули такої праці: матеріальна винагорода і соціальна пошана. Лицарська честь (Ritterehre), станові привілеї, престиж чиновників (Beamtenehre), військові почесті (Kriegsehre) утворюють винагороду, а страх втратити їх - останню вирішальну основу солідарності штабу управління з правителем [2].

Обґрунтовані М.Вебером і В.Вільсоном раціональні принципи державного управління наприкінці ХХ ст. зазнали кризи легітимності, яка спричинила необхідність пошуку нових моделей управління. Серед важливих причин перегляду концептуальних засад державного управління називають:

- стрімкий розвиток інформаційних технологій та необхідність впровадження інформаційних систем в сферу державного управління;

- відставання організації державного управління за всіма якісними параметрами від управління в бізнесі і особливо від корпоративного менеджменту;

- зростання дефіциту державного бюджету і нестача коштів на сучасне забезпечення багатьох функцій державного адміністрування;

- постійне подорожчання функцій управління на тлі безперервного вдосконалення інформаційних технологій і менеджменту;

- надмірне розширення державних структур, пов'язане з появою нових напрямків у розвитку науки, техніки і виробництва, що призвело до створення дублюючих структур і перетинанню сфер компетенції всередині держапарату;

- прагнення скасувати непотрібні посади в державному апараті; забезпечити сумлінніше ставлення службовців до своїх обов'язків; підвищити почуття відповідальності;

- слабка мотивація праці держслужбовців і брак кваліфікованого персоналу призводять до зниження ефективності функціонування державного апарату;

- розвиток протекціонізму і корупції визначають низький рівень суспільної довіри до чиновників і державного апарату в цілому;

- прагнення створити «економічний і ефективний» держапарат - досягти найкращих результатів при наявних в розпорядженні засобів або отримати ті ж результати з меншими затратами;

- нездатність держапарату реагувати на зміни викликає операційну неефективність і низьку якість державних послуг.

Усвідомлення цієї кризи в умовах нерозривного зв'язку демократії та продуктивності державного сектору, коли уряд "повинний забезпечувати послуги та товари громадянам в точній відповідності зі своїми обіцянками", призвело до перегляду ряду базових принципів публічного управління і викликало хвилю адміністративних реформ, спрямованих на підвищення

ефективності та розширення функціональної здатності держави. З'явилася необхідність модернізувати державу так, щоб швидкість, прозорість і підзвітність були глибоко інтегровані в механізми функціонування її апарату.

З огляду на зазначені обставини відбувається переосмислення ролі і призначення держави у суспільстві, що відобразилося в обґрунтуванні відповідних моделей державного управління.

Нові напрямки вдосконалення державного управління на початку ХХІ століття цінні, насамперед, своєю людиноорієнтованою парадигмою. Концепція державної служби "оберненої до суспільства" стала провідною для концепцій, що виникли на так званій поствеберівській теорії.

На деяких концепціях, які передбачають відповідні вектори реформування державної служби як важливого інституту державного управління, зупинимось детальніше.

Важливою інновацією у концепції державного управління стало введення принцип менеджменту як управління бізнесом в ринковій економіці, тобто підвищення ефективності в роботі органів державної влади підприємницьких методів та принципів. Теоретики нового державного менеджменту Д.Осборн і Т.Геблер у 1993 р. представили результати дослідження функціонування адміністративного апарату в 48 континентальних штатах США. Висновок їхнього дослідження ґрунтувався на обґрунтуванні нагальної необхідності вдосконалення бюрократичної системи через впровадження у систему праці чиновників ринкових стимулів.

Проте самі автори запропонованих змін зауважили про істотну відмінність держави і бізнесу як суспільних явищ та інститутів, що, у свою чергу, заперечує сліпе перенесення принципів управління з бізнесу у державну сферу. «Держава і бізнес - фундаментально різні інститути; представники бізнесу керуються мотивом отримання прибутку; а представники держави керуються мотивом переобрання і підтвердження повноважень діяти від імені суспільства».

Список використаних джерел:

1. Сороко В.М. Діяльність публічної адміністрації з надання послуг українському суспільству : монографія / В. М. Сороко, А. В. Вишневський, О. Г. Рогожин ; за наук. ред. Ю. А. Привалова – К.:НАДУ, 2007с. – 180с.
2. Вебер М. Бюрократія // Класики теорії державного управління: американська школа / Под ред. Дж. Шафритца, А.Хайда. М., 2003.
3. Воробйова О. П. Сучасні управлінські моделі New Public Management і Good Governance та їх запровадження в Україні / О. П. Воробйова // Ефективність державного управління. - 2015. - Вип. 42. - С. 230–234.

Чепеленко А.А.

здобувач кафедри державного управління,
*Харківський регіональний інститут державного управління Національної
академії державного управління при Президентові України,*
головний спеціаліст
*відділу розвитку туристичної інфраструктури та іміджевих проєктів,
Департамент міжнародного співробітництва Харківської міської ради,
м. Харків, Україна*

ВПЛИВ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ВЕЛИКИХ МІСТ НА ПОКРАЩЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Сучасне суспільство, на відміну від попередніх, усе чіткіше усвідомлює важливість раціоналізації соціального життя. Саме тому в світі вже давно з'явилися такі поняття, як «якість», «рівень», «умови», «спосіб життя», вже визначено низку критеріїв, індексів та індикаторів, які вказують на стан розвитку певної держави, регіону чи громади.

На жаль, дослідження і аналіз статистичних даних свідчать, що, все частіше українці обирають для життя інші країни з більшим економічним та соціальним розвитком, якістю послуг, культурою спілкування та взаємодії. При цьому провідна роль у визначенні тенденцій та пріоритетних напрямів у їх розвитку належить саме тим великим містам, які дбають про вдосконалення власної інфраструктури, створюють сприятливий інвестиційний клімат, а також акумулюють інтелектуальний, культурний, фінансовий, управлінський та людський потенціал. Стратегічний підхід до організації діяльності органів місцевого самоврядування в інтересах територіальної громади дозволяє таким містам створювати умови для належного їх розвитку, враховувати нагальні потреби мешканців та забезпечувати постійне покращення якості життя. При цьому саме добре організований зворотний зв'язок і постійний діалог між місцевими органами влади і громадою дають можливість не тільки впливати на вирішення проблем, а й спільно шукати шляхи їх подолання чи знаходити нові ідеї для удосконалення життя в місті.

У минулому столітті представники різних наук, особливо на теренах Радянського Союзу, аналізували і вказували на негативні наслідки розвитку великих міст. Вчені відмічали у міських мешканців зростання певних видів захворювань і підтверджували вплив шуму та електромагнітного опромінення, описували проблему рекреації і відриву від природного середовища. Акцентували увагу на безмежному розширенні міст та поглинанні територій родючих земель та лісів, фокусуючись на економічній неефективності інженерної підготовки територій. На хвилях протидії «західному урбанізму» робились невтішні висновки щодо розвитку великих міст, обґрунтовуючи тим, що у майбутньому їх кількість зменшиться через неухильний курс на стримування їх зростання. Концепція розвитку великих міст в умовах соціалізму теоретично базувалась на пошуках важелів припинення їх територіального та кількісного зростання. Адже у великих

містах дійсно бачили джерела проблем і розбалансування розселення.

Проте, існувала й інша наукова думка стосовно великих міст, яка полягала у необхідності збалансування їх зростання, максимального використання потенціалу та розбудови виробництва з метою забезпечення найефективнішого розселення і розміщення промисловості на території країни, тобто формуванні їх високої економічної та соціальної ефективності, що може стати основою високої якості життя населення, яка часто обирається громадянами як пріоритет при виборі варіантів рішення [1].

На думку С. Макколла, якість життя міститься в задоволенні всіх необхідних умов для загального щастя. Якщо такі умови створені в певному місті, регіоні чи країні, якість життя висока, якщо ні – низька.

Згідно з визначенням Всесвітньої організації охорони здоров'я, якість життя – це сприйняття людьми свого становища в житті залежно від культурних особливостей, системи цінностей, згідно з їх очікуваннями, цілями, стандартами.

Основними факторами, що визначають якість життя, є:

- властиві певній людині або соціуму внутрішні можливості здійснювати життєві процеси, тобто життєвий потенціал;
- результативні характеристики життєдіяльності по відношенню до наявних у людей потреб, інтересів, цінностей та цілей;
- зовнішні можливості, тобто властивості навколишнього середовища, що дають можливості для здійснення життєвих функцій.

Знайти відносну міру рівня й якості життя надзвичайно складно через багатогранність об'єкта вимірювання, оскільки потреби людей у матеріальних і духовних благах постійно змінюються і розвиваються, залежать від системи зовнішніх чинників: економічної ситуації, природно-кліматичних умов, географічного положення, фінансової забезпеченості тощо [2].

Міжнародне співробітництво є корисним для забезпечення сталого розвитку муніципалітетів та покращення якості життя у містах, незалежно від того, міста є великими чи малими, оскільки, органи місцевого самоврядування зарубіжних країн давно є суб'єктами міжнародних відносин. У світі вже декілька десятків років поширюється тенденція до укріплення міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування, є безліч вдалих прикладів реалізації різних місцевих ініціатив, з реалізацією яких підвищується імідж країни, залучаються інвестиції для подальшого розвитку міста в цілому чи певної галузі. Саме тому міжнародна діяльність органів місцевого самоврядування чітко узгоджується із національним зовнішньополітичним, зовнішньоекономічним та гуманітарним інтересами держави. Для України розвиток міжнародного співробітництва органів місцевого самоврядування, вплив і роль яких в умовах децентралізації значно збільшується, має дуже важливе значення і створює передумови для забезпечення подальшого її поступу на шляху до інтеграції в європейські та світові процеси [3].

У великих містах України міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування відіграє значну роль у забезпеченні покращення

якості життя населення, оскільки ще з початку незалежності здійснюється активний пошук і залучення кращих практик зарубіжного досвіду щодо організації ефективного управління, надання послуг та створення комфортних умов для життєдіяльності громадян у нових демократичних реаліях.

Першими формами міжнародного співробітництва вітчизняних органів місцевого самоврядування було встановлення побратимських, а згодом і партнерських відносин, наслідками яких ставало підписання окремих документів про співробітництво в певній галузі, а згодом – залучення інвестицій для вирішення місцевих проблем, запрошення досвідчених спеціалістів, обмін позитивним досвідом. У подальшому з розширенням контактів і створенням позитивного іміджу українських міст з'явилася платформа для здійснення співробітництва шляхом реалізації інвестиційних, економічних, соціальних та наукових проєктів із залученням низки іноземних учасників. Завдяки цим проєктам сьогодні створюються сучасні інфраструктурні об'єкти, впроваджуються зручні електронні сервіси для надання різних послуг мешканцям міст, запозичується досвід з питань охорони правопорядку, забезпечення санітарно-епідеміологічної безпеки в місті в умовах світової пандемії, розвитку освіти, культури тощо.

Однак питанням організації та здійснення міжнародного співробітництва органами місцевого самоврядування в Україні потрібно приділяти більшу увагу і сформуванню сучасних організаційно-правових умов для цього. Адже останнім часом у сфері міжнародного співробітництва вітчизняні органи місцевої влади надають перевагу тільки іміджевим проєктам покликаним сформуванню впізнаванності міста, у той час як має застосовуватися системний підхід і брендинг території використовувати для реалізації стратегії міста у сфері міжнародного співробітництва, що дозволить укласти багатоцільові угоди і забезпечувати його комплексний та добре спланований розвиток. Саме такий підхід до організації діяльності органів місцевого самоврядування допоможе покращити якість життя мешканців міст, а містам – ставати цікавими і привабливими для інвесторів, туристів, а головне – громадян України.

Список використаних джерел:

1. Покляцький С.А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження Проект «Наукова книга» (молоді вчені) [Електронний ресурс]. 2016. С. 32-33. Режим доступу: <https://igu.org.ua/sites/default/files/pdf-text/living-conditions.pdf>
2. Пальчук І.О. Якість життя населення: грані проблем у фокусі перетворень [Електронний ресурс]. 2018. С. 97-98. <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/20.pdf>
3. Організація співробітництва територіальних громад в Україні Практичний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування [Електронний ресурс]. 2017. С. 6. <https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/11/Organizatsiya-spivrobitnitstva-teritorialnih-gromad-v-Ukrayini.pdf>

Ярошенко М.С.
аспірант кафедри інформаційної політики
та цифрових технологій,
*Національна академія державного управління
при Президентіві України
м. Київ, Україна*

ЕКОЛОГІЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ – ДІЄВИЙ КРОК ДО ЗМЕНШЕННЯ ПРОМИСЛОВОГО ЗАБРУДНЕННЯ В УКРАЇНІ

Формування та реалізація екологічної політики в світі відбувається в умовах зростання обсягів промислового забруднення, розораності земель сільськогосподарського призначення та в цілому погіршення екологічного стану територій. «Забруднення навколишнього природного середовища на глобальному рівні спричиняє близько 16% передчасних смертей щороку та в 15 разів перевищує кількість смертей у збройних конфліктах та війнах» [1]. Висока смертність спостерігається зокрема у пострадянських країнах. Згідно з результатами дослідження Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), забруднення повітря в Україні в 2012 році спричинило у 4 рази більше смертей, ніж у 5 «найчистіших країнах світу» разом (Вануату, Ісландії, Канаді, Ліберії та Фінляндії) [2].

На нашу думку, складна екологічна ситуація викликана, у першу чергу, невідповідністю гранично допустимих концентрацій та скидів забруднюючих речовин в Україні значенням Директиви 2010/75/ЄС, про що зауважено в Концепції реалізації державної політики у сфері промислового забруднення [1]. Вбачаємо, що це потребує контролю за рівнем викидів в атмосферу та за видачею дозволів на здійснення операцій щодо поводження з твердими побутовими відходами. «Щоб дозволити операторам випробовувати нововиниклі техніки, що могли б забезпечити вищий загальний рівень захисту довкілля або принаймні такий самий рівень захисту довкілля із більшою економією коштів, ніж пропонують існуючі найкращі доступні техніки (далі – НДТ), компетентний орган повинен мати можливість надавати тимчасові відступи від рівнів викидів, пов'язаних із НДТ» [3].

Серед рекомендацій Директиви 2010/75/ЄС [3] «довідкові документи щодо НДТ слід складати, переглядати та, за необхідності, оновлювати шляхом обміну інформацією зі стейкхолдерами» [3]. У цьому контексті стейкхолдерами (зацікавленими особами) можуть бути суб'єкти підприємницької діяльності та екологічні громадські об'єднання (у тому числі міжнародні, європейські), діяльність яких спрямована на екологічну просвіту, організацію й проведення екологічних акцій та ініціатив.

Варто також звернути увагу на те, що розробленої законодавчої бази, яка встановлює «перелік НДТ та методів управління для регулювання окремих видів діяльності» немає [1]. При цьому НДТ дозволяє суттєво зекономити підприємцям-експортерам, продукція яких вироблена з урахуванням чистих технологій.

Разом з тим, частково врегульовує дане питання схвалена Кабінетом

Міністрів від 22 травня 2019 р. Концепція реалізації державної політики у сфері промислового забруднення № 402-р, розбита на три етапи (2019-2021, 2022-2024, 2025-2028 рр.), кожен з яких має завершитися розробкою та затвердженням переліку НДТ та методів управління для першої-шостої категорій видів діяльності додатка 1 до Директиви 2010/75/ЄС: “Енергетика”, “Виробництво та обробка металів”, “Промисловість з переробки мінеральної сировини”, “Хімічна промисловість”, “Поводження з відходами”, “Інші види діяльності” (за [1]).

Наявні юридичні прогалини в екологічному законодавстві України підкреслюють необхідність приведення нормативно-правової бази у сфері охорони навколишнього природного середовища до відповідності з вимогами Директив ЄС (наприклад, в Європейському Союзі встановлені обмеження промислового забруднення для понад 80 забруднюючих речовин [4, с. 4]).

За даними проекту «Від Угоди про асоціацію до успішних практик: охорона довкілля в дії», що реалізується за сприяння Європейського Союзу і Міжнародного фонду «Відродження», «до 2030 року Україна планує скоротити на 22,5% викиди забруднюючих речовин у повітря від рівня 2015 року [4, с. 3]. З огляду на це, в Україні назріла потреба глибинних структурних зрушень в галузі охорони довкілля, до яких у довготривалій перспективі може привести екологічна модернізація, серед завдань якої зокрема:

- урівноваження економічного розвитку та впливу від цього на навколишнє природне середовище;
- сприяння «зеленому» зростанню;
- надання громадськості безперешкодного доступу до звітності суб'єктів господарювання, інформації про наслідки від промислового забруднення та його фактичні обсяги;
- зважені підходи та ефективна взаємодія уряду з суб'єктами господарювання, щоб своєчасно запобігти, контролювати та зменшити вплив промисловості на довкілля.

Переконані, що проведення екологічної модернізації є дієвим кроком до зменшення промислового забруднення в масштабах України і окремих її регіонах та сприятиме зміцненню інституційної спроможності органів влади, відповідальних за формування та реалізацію сервісно-орієнтованої державної екологічної політики в Україні.

Список використаних джерел:

1. Концепція реалізації державної політики у сфері промислового забруднення : розпорядження Кабінету Міністрів України від 22 трав. 2019 р. № 402-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/402-2019-%D1%80#n8> (дата звернення: 17.04.2021).

2. China tops World Health Organisation list for deadly outdoor air pollution // The Guardian. Sept. 2016. URL: <https://www.theguardian.com/environment/2016/sep/27/more-than-million-died-due-air-pollution-china-one-year> (дата звернення: 23.04.2021).

3. Директива Європейського парламенту і Ради 2010/75/ЄС від 24 лист. 2010 р. про промислові викиди. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_004-10#Text (дата звернення: 23.04.2021).

4. Що дає нам асоціація з ЄС? Попередження промислового забруднення (публікація в рамках проекту «Від Угоди про асоціацію до успішних практик: охорона довкілля в дії» за сприяння Європейського Союзу і Міжнародного фонду «Відродження» у рамках проекту «Громадська синергія»). URL: <https://www.rac.org.ua/uploads/content/548/files/web08industrialpollutionua2019.pdf> (дата звернення: 16.04.2021).

СЕКЦІЯ 2.

МЕДИЦИНА

Gerasymenko O.I.

Associated professor of department
of Hygiene and Ecology № 1,
Kharkiv, Ukraine

Okonkwo Emmanuella Ifeoma

Student of VI Faculty for International Students,
*Kharkiv National Medical
University
Kharkiv, Ukraine*

PROBLEM OF WASTE DISPOSAL IN COUNTRIES WITH HOT CLIMATE

Among the dominant concerns in the country is environmental and public health issues, solid waste management remains the major problem especially in urban areas, emanating from improper disposal of waste and inefficient waste collection.

This study is concerned on the challenges with solid waste management focusing on Nigeria with the view of identifying the impact of these waste to human life and the environment, the issues with waste management and identifying management strategies to combat the menace associated with poor solid waste management.

Solid waste typically comprises of refuse, garbage, sludge from waste water treatment plant, or on pollution control facility and other discarded materials including liquid, remained gaseous materials, solid or semi-solid resulting from commercial, industrial, mining and agricultural operations.

These wastes are highly hazardous and has increased to a devastating and uncontrollable rate in Nigeria as a result of increased urbanization.

The environmental pollution derived from illegal dumping of refuse by urban residents thereby leading to mountainous heaps of solid waste or solid waste littering the environment, continuous discharge of industrial contaminant into streams and rivers with minimal treatment or no treatment at all has become a major issue of concern to the human health and its environment.

As a result, the federal government of Nigeria promulgated degree 58 for the establishment of the federal protection agency (FEPA) on 30th day of December, 1988. This policy was created with the goals of ensuring a good- quality environment for all Nigerians adequate for their health and wellbeing, to encourage individual and community participation in environmental protection [1].

As regards to solid waste management, this has to do with the collection,

transportation, disposal and managing of waste materials in a safe manner.

Regardless of the formulation of FEPA and environmental policy, improper solid waste management can be observed. Waste is seen collected in open body trucks in which some of these wastes drop to the ground in the process of transportation which is totally unhygienic.

Waste collection is irregular and, in most cases, restricted to certain vicinity. Improper solid waste management system in most of these cities in Nigeria results to blockage of drains and sewers creating flooding and unhygienic conditions thereby breeding flies, mosquitoes, rodents and other vermin. They are effectual vectors that spread disease in the community [2].

In conclusion, solid waste management has not been effective in Nigeria. Hence, the Government is expected to intervene so as to combat irregular disposal of solid waste and reduce its negative effects in residential areas as it has grave consequences.

Not only should the Government be involved, Her citizens and residents as well. Policies, programs need to be put in place so as to sensitize the people in order to combat the dastardly effect of environmental degradation which will require mobilization of stakeholders involved to suppress uncontrolled solid waste generation and irregular disposal of solid waste.

References:

1. Olusegun M.O. Effects of Municipal Waste Disposal Methods on Community Health in Ibadan – Nigeria / M.O.Olusegun, M.R.Opeagbe, M.A.Amusat. *Polytechnica*. 2018. Vol. 1, p.61–72 Available at: <https://link.springer.com/article/10.1007/s41050-018-0008-y>
2. Sustainable solid waste management for cities: opportunities in SAARC countries. *Indo-UK Seminar Report*. 2015. Available at: [http://www.neeri.res.in/Short%20Report_Indo-UK%20Seminar%20\(25-27th%20March%202015.pdf\)](http://www.neeri.res.in/Short%20Report_Indo-UK%20Seminar%20(25-27th%20March%202015.pdf)).

Гринь Г.Ю.
студентка 5 курсу,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Симоненко К.О.
студентка 5 курсу,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Глухова О.І.
асистент кафедри епідеміології
та інфекційних хвороб,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

ПРОФІЛАКТИКА МЕНІНГОКОКОВОЇ ІНФЕКЦІЇ

N. meningitidis - бактерія, здатна викликати декілька клінічних форм захворювання. Це може бути ізольований менінгококовий менінгіт, який є основним бактеріальним менінгітом в країнах, де в національні календарі щеплень включена профілактика гемофільної і пневмококової інфекції. Але найбільш важкою формою цієї інфекції є інвазивні менінгококові захворювання або генералізовані форми менінгококової інфекції. Близько 500 000 випадків реєструються щорічно у всьому світі і є причиною летальності, яка може досягати 10%.

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), захворюваність в країнах досягає 1 000 випадків на 100 000 населення.

За останнє десятиліття реєстрована захворюваність генералізованою формою менінгококової інфекції в Україні прогресивно знижується та не перевищує 1 на 100 000 населення (в 2013 році – 0,79 на 100 000). В той час як діти хворіють ГФМІ в 11,5 разів частіше, ніж дорослі (в 2012 році захворюваність у дітей була 4,6 на 100 000 дітей 0-14 років, у дорослих - 0,4 на 100 000 населення). Серед хворих ГФМІ більше 83% становлять діти до 5 років (показник захворюваності в групі дітей 0-4 роки – 9,9 на 100 000, дітей першого року життя – 13,9 на 100 000) [1,2].

На основі антигенних особливостей капсульного полісахариду на даний момент виділено 13 серогруп *N. meningitidis*. З них тільки п'ять викликають інвазивні інфекції. На території України в епідемічний процес залучені *N. meningitidis* серогруп А, В і С, дані про поширеність інших серогруп нечисленні [2,3].

Для ефективного контролю менінгококової інфекції необхідна вакцина, імуногенна для осіб будь-якого віку, що створює тривалу імунну пам'ять і забезпечує бустерний ефект, що дозволило б розраховувати на захист навіть після зниження титру антитіл. Ідеальна протименінгококова вакцина повинна також переривати циркуляцію збудника серед "здорових" носіїв.

Згідно позиції ВООЗ, масова вакцинація проти менінгококової інфекції

рекомендована в високоендемичних (захворюваність ГФМІ >10 на 100 000) та ендемічних регіонах (захворюваність 2-10 на 100 000 населення).

У країнах з низькою захворюваністю ГФМІ (<2 на 100 000 населення) вакцинація проти менінгококової інфекції рекомендована ВООЗ для певних груп ризику: дітей та підлітків, які проживають в умовах скупченості (закриті колективи, гуртожитки, армійські казарми); співробітників лабораторій, що працюють зі збудником менінгококової інфекції; осіб з імунодефіцитами, включаючи функціональну і анатомічну аспірин і дефіцит системи комплементу; ВІЛ-інфікованих осіб з клінічними проявами імунодефіциту.

Згідно з Національним календарем профілактичних щеплень за епідемічними показаннями, вакцинації підлягають діти і дорослі в осередках менінгококової інфекції, викликаній менінгококами серогруп А або С, і особи, які підлягають призову на військову службу. Вакцинація проводиться в ендемічних регіонах, а також у випадку епідемії, викликаній менінгококами серогруп А або С, так як на момент формування рекомендацій в Україні були відсутні вакцини проти інших серотипів менінгокока. В даний час для попередження захворювань, викликаних менінгококом, в світі застосовуються вакцини декількох типів: полісахаридні чотиривалентні вакцини (МенінгоАСWY), чотиривалентні Кон'югована вакцини (МенінгоАСWY-CRM197, -DT, -TT), кон'юговані моновакцини (проти менінгокока групи С, менінгокока групи А). Окремою групою є вакцини проти менінгокока групи В, які складаються з внутрішніх і зовнішніх рекомбінантних білків.

Для профілактики менінгококової інфекції в нашій країні зареєстровано кілька вакцин (табл.).

Полісахаридні вакцини	Кон'югована вакцина
Вакцина менінгококова А	Менюгейт (С)
Менінго А+С	Менакра (А, С, W, Y)
Менцевакс (А, С, W, Y)	

В даний час в розвинених країнах ліцензований ряд вакцин, кон'югованих з нетоксичним дериватом дифтерійного токсину CRM197 або правцевим анатоксином. Вакцини випускаються в однодозових формах, консервантів не містять.

Найбільш ефективними на сьогоднішній день є чотиривалентні менінгококові кон'юговані вакцини. Зареєстрована подібна вакцина для застосування у дітей з 2 років і дорослих до 55 років, в даний час вакцина дозволена для використання у дітей з 9 місяців. Досвід використання даної вакцини становить більш 10 років.

Імунологічна ефективність вакцини підтверджена в декількох клінічних дослідженнях у дітей у віці 2-10 років і в групі осіб у віці 11-55 років. Первинний імунологічний профіль вивчали в рамках клінічних досліджень на учасниках від 2 до 10 років. Імунну відповідь оцінювали безпосередньо перед одноразовим введенням вакцини і через 28 днів. В учасників дослідження спостерігали значне підвищення середнього геометричного титрів (СГТ)

бактерицидних антитіла. У всіх серогрупах у 86-100% учасників при початково невизначуваних значеннях титрів СБА (<1:8) була відзначена сероконверсія, яка визначається як 4-кратне (або більше) збільшення титрів антитіл через 28 днів після вакцинації [4].

Крім того, у 98-100% підлітків, у яких спочатку титр антитіл не визначався (<1:8), до 28-го дня спостерігалось 4-кратне (або більше) збільшення титру СБА до всіх серогруп вакцини. Проте в рекомендаціях АСІР щодо контролю збереження антитіл до серогруп менінгокока було виявлено, що близько 50% щеплених в ранньому дитячому віці (до 1 року) втрачають антитіла через 3 роки, а у щеплених в більш пізні терміни (підлітковий вік) високий рівень захисних антитіл зберігається в 80% випадків в найближчі 5 років. Виявлені дані підтверджують необхідність бустерної дози вакцини для груп високого ризику (імунокомпрометованих осіб) [4].

Список використаних джерел:

1. Костюкава М.М., Бехало В.А., Чернишова Т.Ф. Менінгококова інфекція в Росії: минуле і найближчі перспективи. Епідеміолого. инфекц. хвороби. Актуал. пит., 2014 року, 2: 73-79.
2. Платонов А.Е., Королева І.С., Миронов К.О. Епідеміологія менінгококової інфекції на сучасному етапі. Вакцинація, 2004, 1: 6-7.
3. Скрипченко Н.В., Вільніц А.А. Менінгококова інфекція у дітей: керівництво для лікарів. СПб.: Тактік-Студіо, 2015. 840 с.
4. Prevention and Control of Meningococcal Disease. Recommendations of the Advisory Committee on Immunization Practices (ACIP). MMWR, 2013 Mar 22,62 (RR-2): 1-28.

Замай К.С.
студентка 5-го курсу,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Глухова О.І.
асистент кафедри епідеміології та інфекційних хвороб,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

COVID-19 ТА ПОШКОДЖЕННЯ ТКАНИН ПЕЧІНКИ

Актуальність: В даний час є обмежені данні щодо наявності прямого впливу захворювань печінки, які були виявлені раніше на розвиток COVID-19 і навпаки. Механізми пошкодження гепатоцитів, котрі спостерігаються під час інфекції вивчені частково. Пошкодження органів шлунково кишкового тракту, в особливості печінки при COVID-19 є досить актуальною проблемою.

Мета дослідження: Підсумувати дані літературних джерел, щодо актуальних поглядів про COVID-19 та його вплив на органи шлунково кишкового тракту, переважно печінки.

Матеріали дослідження: Вивчення бази даних PubMed 2019-2021 р.р., опрацьовано більш ніж 25 закордонних статей, де були розглянені статистичні дані.

Результати дослідження: COVID-19 викликає важку дихальну і поліорганну недостатність, яка викликає пошкодження печінки і підвищений рівень трансаміназ. SARS-CoV-2 є найвищим екологічно-стабільним вірусом[1]. Це переважно дихальний інфекційний агент, який також впливає на шлунково-кишковий тракт. Кишкові прояви характерні втратою апетиту, діареєю, нудотою, блювотою, біллю у животі, де останнє може бути серйозним маркером. Пошкодження печінки спостерігається при всіх типах COVID-19, особливо при важких і критичних типах, які можуть бути пов'язані з системною запальною реакцією, імунним пошкодженням, ішемічно-реперфузійного пошкодженням, вірусним прямим пошкодженням, лікарської індукцією, штучною вентиляцією легенів і супутніми захворюваннями [2].

Вважається, що рівень смертності від хвороби становить 2 - 5% серед населення в цілому. Однак літні пацієнти або пацієнти з супутніми захворюваннями, такими як артеріальна гіпертензія, діабет і хронічна обструктивна хвороба легень, вважаються групою високого ризику з рівнем смертності > 50% [3].

Пошкодження печінки дуже часто зустрічається під час хвороби COVID-19. Доступні дані припускають, що у ~ 15% - 45% пацієнтів з COVID-19 є ознаки пошкодження печінки під час хвороби.

Ступінь пошкодження печінки варіювала в залежності від різних типів COVID-19. Частота ураження печінки у пацієнтів з важким перебігом

COVID-19 була вище, ніж у пацієнтів з легкими симптомами. Крім того, частота травм печінки була зареєстрована в 58,06% і 78% від загального числа смертей, пов'язаних з COVID-19 [4]. Ураження респіраторного тракту без ураження травної системи відмічається у 41% хворих, а з ураженням травного тракту у 48%, на відміну від ураження травної системи без ураження респіраторної системи, котре відмічалось лише у 3% хворих і лише 8% пощастило мати безсимптомну форму [5].

Пацієнти в критичному стані, що проходять противірусне лікування, відмічали значно вищий рівень пошкодження печінки. Були проведені дослідження у яких брали участь 103 хворих з яких понад 68% скаржилися на зниження апетиту, 27% на діарею, 3% на блювоту та 2% на біль у животі. Рівень АЛТ та АСТ у хворих з ураженням травної системи значно вищий і дорівнює АЛТ-20.4%; АСТ-16.5% ніж у пацієнтів без симптомів ураження травної системи, де рівень АЛТ підвищена лише у 6% хворих, а АСТ у 5% [4].

Пошкодження печінки, що спостерігається у пацієнтів з COVID-19, ймовірно, пов'язано з декількома факторами. Певну роль може зіграти вірусна інфекція на клітини печінки. Деякі ліки викликають гепатотоксичність. Пошкодження печінки, також може бути результатом імунно-послідовного запалення [6].

Висновок: Можна зробити висновки, що пацієнти з COVID-19 з симптомами ураження травної системи мають клінічні результати гірші і вищу смертність, ніж пацієнти без таких симптомів. Ураження травної системи наявно більш ніж в 50% хворих на COVID-19. Відомо, що нове інфекційне захворювання, в основному супроводжується лихоманкою, сухим кашлем і в деяких випадках симптомами шлунково кишкового тракту. Повне використання противірусних препаратів збільшує ризик пошкодження печінки для пацієнтів з COVID-19 в критичному стані.

Список використаних джерел:

1. COVID-19 and the liver. Dinesh Jothimani 1, Radhika Venugopal 2, Mohammed Forhad Abedin 1, Ilankumaran Kaliamoorthy 1, Mohamed Rela 1 <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32553666/>
2. Liver diseases in COVID-19: Etiology, treatment and prognosis. Wu J, Song S, Cao HC, Li LJ.
3. Zhou F, Yu T, Du R, Fan G, Liu Y, Liu Z, Xiang J, Wang Y, Song B, Gu X, Guan L, Wei Y, Li H, Wu X, Xu J, Tu S, Zhang Y, Chen H, Cao B. Clinical course and risk factors for mortality of adult inpatients with COVID-19 in Wuhan, China: a retrospective cohort study. *Lancet*. 2020;395:1054–1062.
4. COVID 19 and liver: An A-Z literature review. Metawea MI, Yousif WI, Moheb I.
5. Etiology and management of liver injury in patients with COVID-19. Yang RX, Zheng RD, Fan JG.
6. Xu L, Liu J, Lu M, Yang M, Zheng X. Liver injury during highly pathogenic human coronavirus infections. *Liver Int*. 2020 Mar 14. doi: 10.1111/liv.14435. [Epub ahead of print] accessed March 28, 2020.

Клименко Я.М.
студентка 5 курсу
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Глухова О.І.
асистент кафедри епідеміології
та інфекційних хвороб
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

ВАКЦИНАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ ПРОТИ (COVID-19)

Коронавірусна інфекція 2019 (COVID-19) - це гостре інфекційне захворювання дихальних шляхів, збудником якого є новий коронавірус. 31 грудня 2019 року Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) була проінформована про випадки пневмонії невідомої мікробної етіології, що виникла в місті Ухань, провінція Хубей, Китай.

Світ переживає пандемію COVID-19. Об'єднуючи зусилля для боротьби з інфекцією, відстежуючи епідеміологічну обстановку, випускаючи рекомендації про найважливіші заходи щодо боротьби з хворобою, розподіляючи життєво необхідну медичну продукцію нужденним, ВООЗ і партнери одночасно сприяють прискоренню розробки вакцини. Станом на 18 лютого 2021 року в країнах застосовується щонайменше сім різних вакцин, розроблених на трьох технологічних платформах. У всіх країнах найвищий пріоритет при вакцинації віддається вразливим групам населення. Одночасно на етапі розробки знаходиться ще понад 200 вакцин-кандидатів, з яких як мінімум 60 досягли етапу клінічних досліджень[1].

Розрізняють три основні підходи до розробки вакцин в залежності від того, що використовують для імунізації: цільний вірус або бактерію; фрагменти мікроорганізму, що викликають імунну відповідь; тільки генетичний матеріал, що містить код для синтезу конкретних білків, а не цілісний вірус.

Основні вакцини, які вже застосовують для вакцинації населення:

1. «Pfizer».

Внутрішньом'язова інекція Comirnaty – справжня вакцина зроблена компанією "Pfizer" (США). Вакцина запобігає виникненню коронавірусу нового типу. Справжня вакцина є частиною національної та місцевої урядової програми вакцинації проти коронавірусу (SARS-CoV-2).

Ефективність: ефективність у запобіганні виникнення симптомів захворювання становить приблизно 95%.

Характеристики вакцини: Справжній препарат являє собою вакцину на основі РНК-месенджера (мРНК) - препарат, в якому мРНК, що є основою для спайкового білка SARS-CoV-2 (білка, необхідного вірусу для проникнення в клітини людини), укладена в ліпідну мембрану. Коли мРНК вводиться в клітини людини при вакцинації справжнім препаратом, в

клітинах на основі мРНК виробляються вірусні спайкові білки, а нейтралізуючі антитіла проти спайкових білків і клітинні імунні реакції, які, як вважають, запобігають інфікуванню SARS-CoV-2, індукуються.

Показання: профілактики COVID-19 в осіб у віці 18 років та більше.

Протипоказання: люди з явними ознаками лихоманки; люди, які страждають серйозними гострими захворюваннями; люди з важкої гіперчутливістю до будь-якого з інгредієнтів справжньої вакцини в анамнезі; люди, які не підпадають під вищеописані категорії, стан яких робить їх непридатними для вакцинації. Явно підвищена температура, як правило, визначається у вигляді температури 37,5 0C або вище.

Побічні ефекти: Основні побічні ефекти включають в себе біль в області ін'єкції, головний біль, біль в суглобах і м'язах, втома, озноб, лихоманку та інші. Рідкісні і серйозні побічні ефекти включають шок або анафілактичний шок. Оскільки справжня вакцина є новим типом вакцини, існує ймовірність того, що можуть з'явитися симптоми, які до сих пір не виявляли[2].

2. Moderna COVID-19.

Вакцина від COVID-19 виробництва компанії Moderna - це незатвердження вакцина, яка може запобігти захворюванню COVID-19. FDA дозволило екстрене застосування вакцини Moderna COVID-19 для профілактики COVID-19 в осіб у віці 18 років і старше, відповідно за Дозволом на екстрене застосування (EUA).

Ефективність: 80%

В ході поточних клінічних випробувань було встановлено, що вакцина Moderna COVID19 захищає від захворювання COVID19 після введення 2 доз з інтервалом в 1 місяць. Термін дії захисних властивостей вакцини від COVID-19 в даний час невідомий.

Характеристика вакцини: Навчає клітини організму відтворювати одну складову частину вірусу COVID-19 (спайковий білок), викликаючи таким чином відповідь імунної системи.

Показання: FDA дозволило екстрене застосування вакцини Moderna COVID-19 для профілактики COVID-19 в осіб у віці 18 років і старше.

Протипоказання: Вакцина Moderna COVID-19 не рекомендується при наявності: зазначеної раніше важкої алергічної реакції після попередньої дози цієї вакцини; зазначеної раніше важкої алергічної реакції на будь-які інгредієнти цієї вакцини.

Побічні ефекти: Реакції в місці ін'єкції: біль, хворобливість і збільшення лімфатичних вузлів в руці, в яку проводилася ін'єкція, набряк (ущільнення) і почервоніння. Загальні побічні ефекти: стомлюваність, головний біль, біль у м'язах, біль у суглобах, озноб, нудота і блювота, підвищення температури тіла. Утруднене дихання, набряк обличчя і горла, пришвиджене серцебиття, рясна висип по всьому тілу, запаморочення і слабкість[3].

3. Novovax .

NVX-CoV2373 - вакцина проти COVID-19 на основі білкових субодиниць, яка містить спайковий білок молекули SARS-CoV-2, що

розробляється компанією Novavax з січня 2020.

Характеристика вакцини: Препарат компанії Novavax створений на основі інактивованого коронавірусу. В його основі - S-білок патогена SARS-CoV-2, представлений у вигляді рекомбінантних наночастинок. Вакцину можна зберігати при температурі 2-8 градусів за Цельсієм, що вигідно відрізняє її від препарату BioNTech і Pfizer.

Ефективність: Вакцина Novavax показала свою ефективність проти корона вірусу на рівні 96,4% та на рівні 86,3%, проти британського штаму. Згідно з даними третьої фази клінічних досліджень, вакцина є на 100 % ефективною для запобігання тяжкому перебігу коронавірусної хвороби.

Показання: профілактика COVID-19 в осіб у віці 18 років і старше.

Протипоказання: Люди з явними ознаками лихоманки; люди, які страждають серйозними гострими захворюваннями; люди з важкої гіперчутливістю до будь-якого з інгредієнтів справжньої вакцини в анамнезі; люди, які не підпадають під вищеописані категорії, стан яких робить їх непридатними для вакцинації.

Побічний ефект: Вакцина не досліджувалі на людях, які не досягли 18-річного віку. Тому вакцинуватимуть препаратом Novavax тільки дорослих. Найпоширеніші побічними ефектами при застосування вакцини проти коронавірусу Novavax є: біль у місці ін'єкції, висип на шкірі, головний біль, біль у м'язах, лихоманка, нудота та блювота.

Під час випробувань вакцини у Великій Британії не зафіксували жодного серйозного побічного ефект або смертельного випадку[4].

4. AstraZeneca

Вакцина AstraZeneca проти COVID-19, також відома як вакцина Oxford-AstraZeneca, AZD1222, CoviShield, ChAdOx1 nCoV-19, ChAdOx1-S, вакцина AstraZeneca-SKBio, Vaxzevria - вакцина проти COVID-19, розроблено Оксфордським університетом та AstraZeneca, яка є вектором на основі модифікованого аденовірусу шимпанзе ChAdOx1 та вводиться внутрішньом'язово.

Вакцина AstraZeneca від COVID-19 вводиться дорослим від 18 років і старше.

Характеристика вакцини: Векторна вакцина AZD1222 є нереплікаційним вірусним вектором на основі аденовірусу мавпи, що містить повну кодуєчу послідовність Білка шипа SARS-CoV-2 з оптимізованими кодонами разом із лідерною послідовністю тканини активатора плазмінотензіну (tPA).

Ефективність: 25 березня 2021 були опубліковані уточнюючі дані відносно ефективності вакцини та повідомили: вакцина має 76% ефективності відносно симптомів COVID-19; 100% ефективність відносно тяжких або критичних випадків та госпіталізації; 85% ефективність відносно симптомів COVID-19 у людей віком 65 років та більше.

22 лютого 2021 року в Україні для екстреного застосування схвалена вакцина, розроблено компанією AstraZeneca, що виробляється Інститутом Сироватко крові Індії під місцевою назвою Ковішелд.

Протипоказання: у випадку алергія на діючу речовину або на будь-які

інші компоненти даної вакцини.

Побічні ефекти: слабкість або запаморочення, зміна серцевого ритму, утруднення дихання, свистяче дихання, набрякання губ, особи або горла, висип або короста, нудота або блювота, біль в животі.

7 квітня 2021 року Європейське агентство з лікарських ЗАСОБІВ признав Утворення тромбів после вакцинації препаратом від AstraZeneca рідкісним побічним ефектом[5].

Висновок: COVID-19 - серйозна проблема для здоров'я у всьому світі. Експерти і влади працюють над розробкою та запровадженням вакцин, а також над прийняттям інших профілактичних заходів[6].

Мета полягає в тому, щоб кожен мав доступ до вакцини COVID-19. Чекаючи, коли він стане доступний, дотримуйтеся всіх рекомендацій органів охорони здоров'я та медичних експертів.

Список використаних джерел:

1. https://www.zva.gov.lv/sites/default/files/inlinefiles/PIL_37919_RUS_AstraZeneca_1.pdf
2. Polack, F. P. et al. Safety and efficacy of the BNT162b2 mRNA Covid-19 vaccine. N. Engl. J. Med. 383, 2603–2615 (2020).
3. <http://www.acexpert.ru/articles/kovivak-instrukciya-po-primeneniyu.html>
4. Alserehi H., Wali G., Alshukairi A., Alraddadi B. Impact of Middle East respiratory syndrome coronavirus (MERS-CoV) on pregnancy and perinatal outcome. BMC Infect Dis.
5. https://uk.wikipedia.org/wiki/Вакцина_AstraZeneca_проти_COVID-19
6. <https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/covid-19-vaccines>

Крамарь І.С.
лікар-інтерн онкохірургічного відділення,
«Обласне територіальне медичне об'єднання м. Краматорськ»
м. Краматорськ, Україна

Васильєв В.В.
асистент кафедри онкології та радіології,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Бондар В.Г.
доктор медичних наук, професор,
завідувач кафедрою онкології та радіології,
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

ХІРУРГІЧНИЙ СТРЕС І ПУХЛИННА ПРОГРЕСІЯ: ВИПАДКОВІСТЬ АБО ЗАКОНОМІРНІСТЬ?

Актуальність: Онкологічні захворювання посідають друге місце серед причин смертності населення та мають значний соціальний вплив. За даними American Cancer Society (ACS) за період 2020-2021 років тільки у США було зареєстровано біля 1.9 мільйонів нововиявлених випадків пухлинних захворювань, та 608 570 смертей через пухлинні захворювання або спричинені ними ускладнення [1]. Якщо поглянути на уточнені дані Національного канцер-реєстру України (НКРУ), за 2019 рік було зареєстровано 138 509 нових випадків злоякісних новоутворень. Грубий показник захворюваності на злоякісні новоутворення в 2019 році склав 388,2 на 100 тисяч населення, смертності – 171,8 на 100 тисяч населення. Насторожує і той факт, що показник захворюваності на злоякісні новоутворення за 2019 у порівнянні з 2018 роком зріс на 541 випадок (0.2%) [2].

За національними протоколами, міжнародними стандартами National Comprehensive Cancer Network (NCCN) та European Society for Medical Oncology (ESMO) хірургічне втручання є основною частиною комбінованого лікування пухлинних захворювань, яке в більшості випадків дозволяє досягти потрібної радикалізації. Але за останні роки накопичилася велика кількість клінічних та експериментальних даних, які демонструють, що індукований хірургічним втручанням стрес є потужним стимулом пухлинної прогресії та системної дисемінації пухлинних клітин, тим самим погіршуючи загальний прогноз та виживаність пацієнтів онкологічного профілю [3].

Мета роботи: проведення аналізу даних наукових робіт та публікацій, які присвячені питанням вивчення впливу хірургічного стресу на пухлинну прогресію та метастазування.

Матеріали та методи: для аналізу відбирались наукові публікації, присвячені відповідній тематиці на платформах Medline та PubMed. Ключові слова: «surgical stress», «cancer progression», «circulating tumor cells»,

«postoperative recurrence, «immunosuppression».

Результат роботи: Системний вплив хірургічної травми на організм цікавить наукову спільноту на протязі багатьох років. Ще у далекому 1932-му році David Paton Cuthbertson детально описав метаболічні порушення у хворих з пораненням нижньої кінцівки [4]. Керуючись основними принципами абластики в онкології, з метою досягнення відповідної радикалізації втручання, хірургічна резекція органів при пухлинних утвореннях включає видалення великого об'єму тканин, що характеризується значною травматизацією та більшим системним впливом на організм. Індуковане хірургічною травмою запалення має модальний вплив, включаючи підвищення рівня запальних цитокінів (IL-1, TNF- α), простагландинів (PGE2), факторів росту судин (VEGF) та активацію симпатичної вегетативної нервової системи [5]. Загалом, ці фактори мають широкий спектр гематологічних, ендокринних та імунологічних ефектів, які значно підвищують ризик пухлинної прогресії та системної дисемінації пухлинних клітин [6].

Системна дисемінація пухлинного процесу відбувається за рахунок циркулюючих пухлинних клітин (ЦПК), які виявляються у периферичній крові хворих на пухлинні утворення різної локалізації. Хірургічна травма безсумнівно призводить до збільшення кількості ЦПК у периферичній крові хворих, що підтверджується рядом клінічних досліджень. Так, Xinchun Duan et al. (2019) виявили, що у хворих на рак легені, яким у процесі лікування була виконана відеоторакоскопічна або відкрита атипова резекція частки легені, середня кількість циркулюючих пухлинних клітин (ЦПК) після хірургічного втручання була значно вища, у порівнянні із середньою кількістю ЦПК до оперативного втручання (14.88 проти 3.36, $p < 0.05$) [7].

Викликані хірургічною травмою порушення призводять до дисрегуляції фізіологічного контролю за клітинною проліферацією та неоваскуляризацією, змінюють стан молекул адгезії і пригнічують функції природних кілерів (НК – клітини), тим самим підвищуючи імунологічну виживаність ЦПК, що створює сприятливі умови для пухлинної прогресії і метастазування [8]. У ході проспективного дослідження Qiye Zhang et al. (2019) встановили зв'язок між підвищенням рівня ЦПК у хворих на резектабельний рак шлунка і показниками 3-х річної безрецидивної виживаності. У хворих з рівнем ЦПК $\geq 5/7.5$ ml, показники безрецидивного виживання у післяопераційний період протягом 3-х років був значно нижчий у порівнянні з хворими, у яких середня кількість ЦПК становила $< 5/7.5$ ml (40.0% проти 66.4%, $p < 0.001$ для передопераційного періоду; 25.0% проти 62.2%, $p < 0.001$ для післяопераційного періоду). Також хворі з рівнем ЦПК $\geq 5/7.5$ ml в післяопераційному періоді мали коротший термін 3-х річної безрецидивної (1.28 проти 31.6 місяців, $p = 0.002$) і загальної виживаності (10.0 проти 34.9 місяців, $p = 0.001$) [9].

Huohui Ou et al. (2018) та Wei Guo et al. (2018) відзначали, що у хворих на гепатоцелюлярну карциному з позитивним ЦПК-статусом ($\geq 2/5$ ml) спостерігалися ранні рецидиви пухлини ($p < 0.05$) та значне зниження показника безрецидивного виживання ($p < 0.001$) [10]. Схожі дані були

отримані у клінічному дослідженні Sadahiro et al. (2007), де хворі на колоректальний рак з позитивним ЦПК-статусом пізніше 7-го дня після оперативного втручання мали значно нижчі показники 3-х річної безрецидивної та загальної виживаності ($p = 0.007$). Автори зауважують, що позитивний ЦПК-статус пізніше 7-го дня в післяопераційному періоді можна використовувати як незалежний фактор прогнозу пухлинної прогресії [11].

Висновки: У процесі аналізу було встановлено, що хірургічне втручання асоційоване зі значними ризиками пухлинної прогресії, що, у свою чергу, вкрай негативно впливає на показники безрецидивної та загальної виживаності хворих онкологічного профілю. Нажаль, більшість механізмів впливу хірургічного стресу потребує більшого розуміння і вивчення. Тому, з огляду на невідоме зростання кількості нововиявлених випадків пухлинних захворювань, детальне вивчення молекулярних механізмів впливу хірургічної травми на пухлинну прогресію з розробкою нових або модифікацією існуючих стратегій ведення пацієнтів – є пріоритетним напрямом для наукової спільноти.

Список використаних джерел:

1. Rebecca L Siegel, Kimberly D Miller, Hannah E Fuchs, Ahmedin Jemal. Cancer Statistics, 2021. *CA Cancer J Clin.* 2021 Jan; 71:7-33.
2. Дані бюлетеню Національного канцер-реєстру України №22 за 2019-2020 роки.
3. Zhiwei Chen, Peidong Zhang, Ya Xu, et al. Surgical stress and cancer progression: the twisted tango. *Mol Cancer.* 2019 Sep; 18:132
4. David Paton Cuthbertson. Observations on the disturbance of metabolism produced by injury to the limbs. *QJM.* 1932 Apr; 1:233-246.
5. J. P. Desborough. The stress response to trauma and surgery. *Br J Anaesth.* 2000 Jul; 85:109-117.
6. Jordan A Krall, Ferenc Reinhardt, Oblaise A Mercury. The systemic response to surgery triggers the outgrowth of distant immune-controlled tumors in mouse models of dormancy. *Sci Transl Med.* 2018 Apr; 10: ean3464.
7. Xinchun Duan, Yujie Zhu, Yong Cui, et al. Circulating tumor cells in the pulmonary vein increase significantly after lobectomy: A prospective observational study. *Thoracic cancer.* 2019 Feb; 10:163-169.
8. Malte Mohme, Sabine Riethdorf, Klaus Pantel. Circulating and disseminated tumour cells - mechanisms of immune surveillance and escape. *Nat Rev Clin Oncol.* 2017 Mar; 14: 155-167.
9. Qiyue Zhang, Fei Shan, Ziyu Li, et al. A prospective study on the changes and clinical significance of pre-operative and post-operative circulating tumor cells in resectable gastric cancer. *J Transl Med.* 2018 Jun; 16:171.
10. Huohui Ou, Yu Huang, Leyang Xiang et al. Circulating Tumor Cell

Phenotype Indicates Poor Survival and Recurrence After Surgery for Hepatocellular Carcinoma. *Dig Dis Sci.* 2018 Sep; 63: 2373-2380.

11. Sotaro Sadahiro, Toshiyuki Suzuki, Yuji Maeda, et al. Detection of carcinoembryonic antigen messenger RNA-expressing cells in peripheral blood 7 days after curative surgery is a novel prognostic factor in colorectal cancer. *Ann Surg Oncol.* 2007 Mar; 14: 1092-1098.

Купецька Д.В.
студентка 5 курсу
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Нейло Т.М.
студентка 5 курсу
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

Глухова О.І.
асистент кафедри епідеміології
та інфекційних хвороб
Донецький національний медичний університет
м. Лиман, Україна

ПОСТКОВІДНИЙ СИНДРОМ, ЯК ОДНЕ З УСКЛАДНЕНЬ КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ

Коронавірусне захворювання - 2019 (COVID-19), являє собою висококонтагіозну інфекцію, етіологічним фактором якої є вірус SARS-CoV-2.

COVID-19 асоційована коагулопатія. Можна віднести: дисеміноване внутрішньосудинне згортання (ДВС-синдром), легенева внутрішньосудинну коагулопатію (ЛВК) або мікроциркуляторний обструктивний тромбозапальний синдром легень (MicroCLOTS), вторинний гемофагоцитарний лімфогістіоцитоз, тромботична мікроангіопатія (ТМА) та ендотеліїт. В основі патогенезу коагулопатії лежить немало факторів. Підвищений рівень фактора Віллебранда у пацієнтів з важкою формою інфекції також свідчить на користь тромботичної мікроангіопатії. Тромбозапальна відповідь може бути опосередкована або ендотеліальним пошкодженням, або активацією макрофагів, що призводить до цитокінового шторму, а також пряме ушкодження ендотелію вірусом, гіпоксією, ДНК і гістонами епітеліального, ендотеліального і нейтрофільного походження (позаклітинні нейтрофільні мережі - NETs), запальними цитокінами; порушення регуляції активності макрофагів і лімфоцитів; зниження кількості АПФ-2, що супроводжується збільшення концентрації ангіотензину; активацію комплементу; роздратування мегакаріоцитів легких; продукцію антифосфоліпідних антитіл; розвиток гепарин-індуційованої тромбоцитопенії. Відомо, що запальна реакція збільшує генерацію тромбіну, який, в свою чергу, володіє протизапальними властивостями. Основними лабораторними маркерами є підвищення рівня Д-димера, подовження протромбінового часу (ПВ), зниження числа тромбоцитів і зміна концентрації фібріногена [1].

Неврологічні ускладнення COVID-19. Усі випадки, які зустрічалися в практиці поражения нервової системи, викликані COVID-19, можна

розділити на 3 групи:

1) Прояви з боку ЦНС (головний біль та запаморочення); гостре порушення мозкового кровообігу (ГПМК), енцефалопатія, енцефаліт, гострий мієліт; 2) ураження периферичної нервової системи [аносмія, синдром Гієна-Барре (СГБ)];

3) Ураження скелетних м'язів.

Як SARS-CoV-2 потрапляє в ЦНС? Вірус проникає тільки в клітини, на мембрані яких є рецептори до ACE2. Зараз передбачаються чотири шляхи передачі.

Перший з них - нюхові нерви. Інтраназальне щеплення мишей MERS-CoV викликає ураження головного мозку (ГМ) з залученням таламуса і стовбура мозку. Другий шлях проникнення вірусу в ЦНС - клітинна інвазія. У цьому випадку інфіковані коронавірусом моноцити і макрофаги проникають через гематоенцефалічний бар'єр і опосередковують нейроінвазію. Ендотеліальні клітини гематоенцефалічного бар'єру є третім можливим шляхом нейроінвазію, вони здатні експресувати два типи рецепторів - ACE2 і CD209L, взаємодіючи з якими SARS-CoV-2 може проникати в ЦНС. Четвертим можливим шляхом проникнення вірусу в нервову систему є трансинаптична передача через периферичні нерви [2].

Психотичні розлади при COVID-19. Психічні порушення можуть розпочатися в розпал інфекції, в період лихоманки і в післягарячковий період. Виокремлюють три групи синдромів, які характерні для інфекційних психозів. 1) «Перехідні» психопатологічні синдроми Віка: шизоформні, депресивно-параноїдні, афективні, тривожно-депресивні, депресивно-іпохондричні астенічні. 2) Синдроми потьмареної свідомості: астенічна сплутаність, делірій, аменція, аментивно-деліріозний сутінкове потьмарення свідомості. 3) Незворотні синдроми з ознаками органічних змін особистості та деменції: амнестичний: характерний для протрагованих інфекційних психозів, які можуть тривати до кількох місяців, менш сприятливий для одужання і часто закінчується патологічним розвитком особистості і психоорганічним синдромом.

Одним з механізмів є пряме вірусне ушкодження нейронів, подібне енцефаліту, що його спричинив вірус простого герпесу. SARS-CoV-2 має здатність зв'язуватися з рецепторами ангіотензинперетворюючого ферменту 2 (ACE2) [3].

Психологічні порушення при Covid-19. Психологічні реакції на пандемію включають в себе неадекватна поведінка, емоціональних дистрес і захисні реакції у вигляді тривожності, страху, фрустрації, гніву, почуття самотності, нудьги, депресії, поведінки уникнення. При цій пандемії спостерігається специфічний синдром, названий "headline stress disorder": висока емоційна відповідь у вигляді стресу і тривожності. Цей синдром може набувати фізичні симптоми: сильне серцебиття і безсоння, які в подальшому можуть розвинути в психічні розлади. Такі ж реакції були виявлені і після пандемій, викликаних вірусами SARS-CoV, MERS-CoV і вірусом Ебола. Висунуто припущення, що пацієнти з COVID-19 виявляють психопатологічну симптоматику з кількох причин: клінічна симптоматика і

прогресування хвороби, побічні ефекти проведеного медикаментозного лікування, відчуття небезпеки, боязнь передачі вірусу іншим, соціальна ізоляція, відчуття невпевненості, ненадійності, фізичний дискомфорт, негативні повідомлення мас-медіа [4].

Ураження серця при COVID-19. Недавнє дослідження показало, що у 12% пацієнтів було гостре пошкодження міокарда, пов'язане з COVID-19, що виявляється зниженням фракції викиду ЛШ і підвищенням рівня тропоніну І. До пов'язаних з COVID-19 кардіоваскулярним ускладненням відноситься аритмія і гостре ураження серця [5].

Астенічний синдром при COVID-19. Особливо хотілося звернути увагу на розвиток астенічного синдрому після перенесеної коронавірусної інфекції. Він характеризується підвищеною стомлюваністю, нестійкістю настрою, порушенням сну, зниженням концентрації уваги, неможливістю тривалого розумового і фізичного напруження, головними болями. Крім цього можуть проявлятися вегетативні реакції у вигляді пітливості, задишки, тахікардія (рефлекторних реакцій).

Список використаних джерел:

1. Оглядова стаття - COVID-19-асоційована коагулопатія: огляд сучасних рекомендацій з діагностики, лікування та профілактики. СТАЦІОНАРІОЗАМІНЮЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ: АМБУЛАТОРНА ХІРУРГІЯ 2020. Лобастов К.В., Щасливців І.В., Порембський О.Я., Дженіна О.В., Барганджія А.Б., Цаплін С.Н., 2020;

2. Тернових І.К., Топузова М.П., Чайковська А.Д. та ін. Неврологічні прояви та ускладнення у пацієнтів з COVID-19. Трансляційна медицина. 2020;

3. . М. Юр'єва, А. В. Шорніков. ПСИХОТИЧНІ РОЗЛАДИ ПРИ COVID-19: МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ, ОСОБЛИВОСТІ КЛІНІКИ ТА ТЕРАПІЇ;

4. COVID-19: ПОРАЗКА НЕРВОВОЇ СИСТЕМИ І ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНІ ОСЛОЖНЕННЯ І.І. Шепелева, А.А. Чернишова, Е.М. Кир'янова, Л.І. Сальникова, О. І. Гурина;

5. ОСОБЛИВОСТІ УРАЖЕННЯ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ COVID-19 . Н. П. Копиця, Ю. В. Родіонова, Н. В. Титаренко, Я. В. Гилева, І. Н. Кутя, А. В. Кобець.

Мамаєва Л.Г.
директор,
КНП ММР "Маріупольська міська лікарня № 1"
м. Маріуполь, Україна

Пархоменко Т.А.
кандидат медичних наук, доценти кафедри
внутрішньої медицини №3,
Донецький національний медичний університет
м. Маріуполь, Україна

Кузеванова М.В.
кандидат медичних наук, доценти кафедри
внутрішньої медицини №3,
Донецький національний медичний університет
м. Маріуполь, Україна

Шестаков В.І.
кандидат медичних наук, доценти кафедри
внутрішньої медицини №3,
Донецький національний медичний університет
м. Маріуполь, Україна

ПРАВО НА ЛІКАРСЬКУ ПОМИЛКУ

Медична діяльність регламентована основами законодавства України про охорону здоров'я, іншими актами законодавства з питань охорони здоров'я, нормативно-правовими актами Міністерства охорони здоров'я України з питань діяльності щодо надання громадянам лікувально-профілактичної допомоги.

У будь-якій діяльності, де можуть не збігатися інтереси, можуть з'являтися претензії, які можуть бути обґрунтованими і необґрунтованими.

Кожен вид діяльності передбачає відповідальність за порушення особою (працівником) встановлених законом професійних помилок у своїй діяльності [1].

Існує певний перелік заходів медичних міроприємств, які повинні відповідати видам медичної допомоги та професійної підготовки фахівців медичної галузі та дозволених видів діяльності під час медичної практики.

Нормативно-правові акти, які регулюють порядок здійснення та умови господарської діяльності з медичної практики затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ України) 2 лютого 2011 року № 49 у яких визначається поняття «медична практика» та «господарська діяльність з медичної практики» [2].

Проблема з'ясування змісту дозволених видів діяльності у національному законодавстві залишається предметом дослідження науковців, таких як О.З. Гладун, К.І. Годуєва, М.І. Хавронюк та інших. Проте

в їхніх працях приділяється недостатньо уваги проблемі визначення поняття «медична практика» як дозволеного виду діяльності для осіб, уповноважених на виконання функцій медичної діяльності [3].

Медична практика – це така діяльність, що здійснюється особами, які мають спеціальну освіту, яка пов'язана з комплексом спеціальних заходів, спрямованих на сприяння поліпшенню здоров'я, підвищення санітарної культури, запобігання захворюванням та інвалідності, на діагностику, допомогу особам з гострими і хронічними захворюваннями й реабілітацію хворих та інвалідів». Таке визначення було закріплено у ліцензійних умовах на момент їх затвердження наказом МОЗ України (2011 рік) [2].

Господарська діяльність з медичної практики – єдиний документ, який безпосередньо надає право юридичним та фізичним особам здійснювати господарську діяльність у сфері охорони здоров'я.

Кожна людина має природне невід'ємне і непорушне право на охорону здоров'я. Суспільство і держава відповідальні за рівень здоров'я і збереження генофонду народу України та забезпечують пріоритетність охорони здоров'я в діяльності держави [3].

Основи законодавства України про охорону здоров'я визначають правові, організаційні, економічні та соціальні засади охорони здоров'я в Україні та регулюють суспільні відносини у цій сфері.

Медичне обслуговування — діяльність закладів охорони здоров'я та фізичних осіб — підприємців, які зареєстровані та одержали відповідну ліцензію в установленому законом порядку у сфері охорони здоров'я, а їх діяльність не обов'язково обмежується медичною допомогою, але безпосередньо пов'язана з її наданням.

Кожний громадянин України має право на охорону здоров'я, що передбачає кваліфіковану медичну допомогу, включаючи вільний вибір лікаря, вибір методів лікування відповідно до його рекомендацій.

Держава, згідно з Конституцією України, гарантує всім громадянам реалізацію їх прав у сфері охорони здоров'я шляхом встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян у сфері охорони здоров'я.

Чи є у лікаря право на помилку? Яка міра відповідальності за неї? Лікар заручник, доля якого багато в чому залежить від миттєвого настрою суспільства [1].

Відповідальність за вчинення правопорушення є одним із важливих питань, які розглядає теорія права. Дотримуючись точки зору, що юридична відповідальність - це застосування заходів державного примусу до особи, яка вчинила правопорушення, слід зауважити, що цей підхід застосовується і до галузі, яка розглядається, - а саме охорони здоров'я громадян.

Зважаючи на збільшення кількості позовних заяв громадян щодо неналежного надання медичної допомоги, проблемам юридичної відповідальності медиків за професійні правопорушення треба приділяти значно більшої уваги.

Кримінальна відповідальність є найбільш суворим видом юридичної відповідальності медичних працівників за правопорушення, що вчиняються

ними під час здійснення професійної діяльності. Згідно з частиною першою статті 2 Кримінального кодексу України (далі - ККУ) підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого цим Кодексом.

Будь-яка діяльність пов'язана з помилками та ризиками. У свою чергу, медична помилка або невиправданий ризик можуть стати фатальними для пацієнта. Медичний працівник, який допустив помилку або вчинив суспільно небезпечні дії, піддається не тільки моральній оцінці з боку суспільства, а й несе юридичну відповідальність, зокрема кримінальну.

В рамках аналізу питань кримінальної відповідальності медиків важливо говорити саме про *"професійні злочини"*, тобто такі, за які відповідальність покладається на медичного працівника.

Можна прийти до висновку, що всі права у хворого, а лікар, при несприятливому (не влаштовує пацієнта) під кінець лікування, завжди може бути притягнутий до відповідальності.

Не можливо справедливе право громадян на охорону здоров'я вирішувати за рахунок несправедливого відчуження висококваліфікованої праці медичних працівників.

Це дуже небезпечна помилка, і для лікарів, і для хворих.

Помилятися будуть як досвідчені, так і ті, які щойно розпочали клінічну практику у медичній галузі. Не помиляючихся людей немає і бути не може.

Можна обмежити свою діяльність лише стандартними, «безпрограшними» ситуаціями, але що робити в ситуаціях нестандартних, незвіданих, непередбачуваних, свідомо небезпечних.

Висновки. Система медичного забезпечення повинна влаштовувати і медичний персонал та пацієнтів.

Керівникам закладів охорони здоров'я необхідно знати про те, які дії чи бездіяльність підпадають під кримінально-правову заборону і на попередження якої поведінки підлеглих слід спрямовувати свої зусилля.

В сучасних умовах життєдіяльності Донецького регіону особливо зростає роль функціонування лікувально-профілактичної роботи закладів охорони здоров'я, де велику роль має займати питання професійного кваліфікованого лікування пацієнтів.

Список використаних джерел:

1. Конституція України:: <https://petition.president.gov.ua>.
2. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: Наказ МОЗ України №49 від 02.02.2011: <https://zakon.rada.gov.ua>.
3. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України № 2801-ХІІ від 19 листопада 1992 року: <https://www.apteka.ua> > article

СЕКЦІЯ 3.

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА

Трушкіна Н.В.

кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник
відділу проблем регуляторної політики
і розвитку підприємництва,
*Інститут економіки промисловості
НАН України
м. Київ, Україна*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В БОЛГАРІЇ

Транспортна інфраструктура має важливе стратегічне значення у забезпеченні збалансованого сталого розвитку Болгарії. Для цього є об'єктивні передумови. Болгарія має вигідне економіко-географічне положення, розвинуту мережу транспортної інфраструктури (функціонування всіх видів транспорту; понад 68 аеропортів, з них 5 міжнародних; 2 морських порти: Бургас і Варна; судноплавна компанія «Болгарський Морський Флот»; річкова судноплавна компанія «Болгарське річкове судноплавство» тощо). Все це дозволяє забезпечити оптимізацію руху транспортних потоків, раціональну організацію процесів логістичної діяльності [1-10], а також підвищити рівень конкурентоспроможності країни на європейському ринку транспортно-логістичних послуг.

Як показує статистичний аналіз, обсяги вантажоперевезень залізничним транспортом скоротилися за 2000-2018 рр. на 29,8% або з 21082 до 14796 тис. т. Обсяги перевезення вантажів автомобільним транспортом, навпаки, збільшилися на 17,9% або з 121570 до 143348 тис. т, а річкового – у 8,4 рази або з 1846 до 15462 тис. т. Вантажообіг річкового транспорту виріс у 12,2 рази (з 397 до 4858 млн ткм), автомобільного – у 4,2 рази (з 6404 до 27002 млн ткм), а залізничного зменшився на 30,9% або з 5538 до 3824 млн ткм [11, с. 144-145, 147-149; 12, с. 104, 107, 108, 110].

Збільшення обсягів перевезення вантажів річковим транспортом обумовлено основними положеннями Паризької угоди в рамках Рамкової конвенції ООН про зміну клімату щодо регулювання заходів із зменшенням у світі викидів діоксиду вуглецю. У зв'язку з цим в ООН розглядають способи скорочення негативного впливу вантажних перевезень на природу. Одним з них, як вважають в Європейській економічній комісії ООН [13], може бути диверсифікація перевезень внутрішніми водними шляхами. В ООН пропонують країнам світу (у тому числі й Болгарії, у якій частка вантажних перевезень внутрішніми водними шляхами становить понад 10%) приділити

більше уваги розвитку водного транспорту як найвигіднішого з економічної точки зору і безпечнішого з екологічної. Модернізація портової інфраструктури, розширення мережі маршрутів вантажоперевезень дозволять створити нові робочі місця, забезпечити сталий розвиток транспортно-логістичної системи.

Таким чином, ситуація в Болгарії з позицій ефективності транспортної логістики та ланцюгів постачань вимагає кардинальних організаційно-економічних змін. У зв'язку з цим у країні доцільно розробити Стратегічний план розвитку транспорту до 2030 року, реалізація якого сприятиме:

досягненню економічної ефективності за рахунок: зміцнення конкурентоспроможності болгарської транспортної системи; створення належних інституційних умов для зростання обсягів вітчизняних і міжнародних перевезень з підвищеною ефективністю; забезпечення чесної конкуренції між різними видами транспорту;

дієвому функціонуванню транспортного сектора через: зменшення негативного впливу транспорту на навколишнє середовище і клімат; інтеграцію болгарської транспортної системи в європейську; забезпечення високого рівня безпеки і збереження транспорту;

скоординованому розвитку транспортного сектора відповідно до соціально-економічного розвитку на національному та регіональному рівнях;

поліпшенню регіонального доступу до транспортних коридорів і стимулюванню розвитку прикордонних територій.

Отже, формування й функціонування інтегрованої транспортно-логістичної системи з використанням принципів мультимодальності в Болгарії, яка б відповідала сучасним вимогам глобальної економіки, дозволить підвищити рівень конкурентоспроможності, залучати додаткові інвестиції у транспортну сферу, збільшувати обсяги міжнародних перевезень за рахунок довгострокового сталого партнерства між учасниками ринку транспортно-логістичних послуг.

У подальших дослідженнях планується надати пропозиції щодо можливості застосування європейського досвіду розвитку транспортної інфраструктури у сучасних умовах національної економіки України.

Список використаних джерел:

1. Trushkina N. Improving the efficiency of the transport and logistics system in the context of sustainable development: the EU experience [Підвищення ефективності функціонування транспортно-логістичної системи в контексті сталого розвитку: досвід ЄС]. *Territories' development: social, economic and humanitarian issues: monograph* / Edited by T. Nestorenko, S. Sliwa; The Academy of Management and Administration in Opole. Opole: Publishing House WSZiA, 2019. P. 142-149.

2. Trushkina N., Rynkevych N. Optimization of information flows in transport logistics [Оптимизация информационных потоков в транспортной логистике]. *Contemporary issues of sustainable development: monograph* / Edited by T. Pokusa, O. Nestorenko. Opole: The Academy of Management and

Administration in Opole, 2019. P. 137-146.

3. Trushkina N. Features of sustainable development of the transport and logistics system in Ukraine [Особливості сталого розвитку транспортно-логістичної системи в Україні]. *Mechanisms for Ensuring Sustainable Development of Society: monograph* / Edited by T. Nestorenko, A. Ostenda; Katowice School of Technology. Katowice: Wydawnictwo WST w Katowicach, 2019. P. 128-139.

4. Trushkina N. Financial ensuring mechanism of management innovative development of the transport-logistics system. *Organizational-economic mechanism of management innovative development of economic entities: collective monograph* / Edited by M. Bezpartochnyi, in 3 Vol. / Higher School of Social and Economic. Przeworsk: WSSG, 2019. Vol. 3. P. 227-236.

5. Trushkina N. European experience in the development an integrated transport and logistics system [Европейский опыт развития интегрированной транспортно-логистической системы]. *Research and Practice: collection of scientific articles* (Paris, September 27, 2019). Lardy Publishing House, Paris, France, 2019. P. 39-43.

6. Трушкіна Н.В. Формування інтегрованої транспортно-логістичної системи в Україні: фінансово-правовий аспект. *Emergence of public development: financial and legal aspects: monograph* / Yu. Pasichnyk and etc.; Coventry University; The Academy of Economic Science of Ukraine. Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2019. P. 619-629.

7. Trushkina N., Shkrygun Yu. Mechanisms of state regulation in the field of transport services: theoretical aspect [Механізми державного регулювання у сфері транспортних послуг: теоретичний аспект]. *Management and administration in the field of services: selected examples: monograph* / Eds: T. Pokusa, T. Nestorenko; The Academy of Management and Administration in Opole. Opole: Publishing House WSZiA, 2020. P. 93-103.

8. Ляшенко В.І., Трушкіна Н.В., Шевченко А.І. Теоретичні підходи до визначення поняття «транспортна інфраструктура економічного району». *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 49. С. 186-193. <https://doi.org/10.32843/infrastruct49-32>.

9. Іванов С.В., Ляшенко В.І., Трушкіна Н.В. Правові аспекти створення транспортно-логістичних кластерів в регіонах України. *Gesellschaftsrechtliche Transformationen von wirtschaftlichen Systemen in den Zeiten der Neo-Industrialisierung: Collective monograph* / Akademie der Wirtschaftswissenschaften der Ukraine. Nüremberg: Verlag SWG imex GmbH, 2020. S. 661-668.

10. Trushkina N., Dzwigol H., Kwilinski A. Cluster model of organizing logistics in the region (on the example of the economic district “Podillya”). *Journal of European Economy*. 2021. Vol. 20. No. 1. P. 127-145. <https://doi.org/10.35774/jee2021.01.127>.

11. Транспорт і зв'язок України за 2018 рік: стат. збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2019. 154 с.

12. Транспорт України за 2019 рік: стат. збірник. Київ: Державна служба статистики України, 2020. 115 с.

13. Речной транспорт обладает большим экономическим и экологическим потенциалом, считают эксперты ООН. *Новости ООН*. 2020. 2 апреля. URL: <https://news.un.org/ru/story/2020/04/1375412>.

СЕКЦІЯ 4.

ПРАВО

Fedorenko M.V.
Graduate student,
*Humanities Institute of the
Tavriya National University named
after V.I. Vernadskoho
Kyiv, Ukraine*

NEW CHALLENGES TO ENSURE THE HUMAN RIGHT TO EQUAL ACCESS TO PUBLIC SERVICE IN CONDITIONS AGAINST THE COVINA-2019 CORONAVIRUS PANDEMIC

Work has always been an important area of human life at all stages of its development. F. Engels' work "The Role of Labor in the Process of Transformation of the Monkey into a Man", written in the 1970s, remains well-known and eloquent. It became an integral part of the work "Dialectics of Nature". In it, the thinker concluded that "labor is a source of all kinds of wealth" [1].

The theory of division of labor, first substantiated by A. Smith in his work "Studies on the Nature and Causes of the Wealth of Nations" [2], remains well known to economists, historians, sociologists and lawyers. It proves that the division of labor and the deepening of the specialization of workers contributed to social progress, the development of societies and states.

The processes of further differentiation and specialization of labor continue in the XXI century. In the XXI century. Scientists claim the fourth division of labor and the separation of the "creative class" of workers involved in the creation and promotion of innovative technologies, especially IT-technologies.

The paradigm of work in human life has changed over thousands of years. If in the Eastern despotisms, states and Antiquity and feudal states labor was not only a means of subsistence but also the duty of slaves, serfs and other dependent population, then after a wave of revolutions and wars for independence, the right to work and fair remuneration for it began to be enshrined. in the first constitutions of the late 18th and early 19th centuries. It was the protection of labor rights that became the main slogan of the wave of socialist revolutions of the beginning. 20th century in Russia, Germany, Hungary and other countries.

In art. 20 the right to work has been embodied not only in national constitutions but also in international instruments that have strengthened human rights guarantees [3]. So in. 23 of the Universal Declaration of Human Rights in 1948 defined: "Everyone has the right to work, to free choice of employment, to just and favorable conditions of work and to protection against unemployment" [4].

This provision of the Universal Declaration was developed in the 1966 International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. In particular, Art. Article 6 of the present Covenant recognizes the recognition by States parties of

the right to work, which includes “the right of everyone to the to earn a living by work which she freely chooses or for which it agrees freely and will take appropriate steps to ensure of this right” [5].

One of the specialized types of work, since ancient times, is the civil service, which involves the implementation of specially trained employees of the basic functions and powers of the state. The history of the genesis and evolution of the civil service is closely connected with state formation [6, p. 184-185]. At the same time, constitutionalism has changed the paradigm of the civil service. In this case, the 21st century. contributes to the further transformation of the civil service around the world.

First, since the overthrow of absolutism in Europe and the adoption of the first constitutions in the end of 18 century the civil service ceased to be a privilege granted or sold by the monarch, and was transformed into the constitutional right of citizens to manage public affairs.

Secondly, if earlier it was a question of realization of tasks and functions of the state in the form of performance of duties on positions of the state (public) service of any level (career service), then in the 21st century. the priority of the public service is to ensure the effective performance of the functions and powers of civil (public) civil servants within their competence (service).

There is a professionalization of the civil service and its rapprochement with the private sector. The algorithm of changing the profession from the civil service to the private sector and vice versa during the working age of people is becoming commonplace.

At the same time, the constitutional right to work was restricted in 2020-2021 due to measures to combat the *COVID-19* coronavirus pandemic. After all, today the public service management system around the world faces at least three serious challenges and challenges:

- first*, the organization of effective management quarantine measures to combat the coronavirus pandemic *COVID-19*;

- secondly*, ensuring the security of the corps of public servants against the threat of a pandemic of the coronavirus *COVID-19*;

- third*, the introduction of new strategies and forms of work in public in terms of lock-down (remote, home, flexible work and other forms of professional activity).

It is obvious that solving these problems will contribute not only to overcoming the *COVID-2019* coronavirus pandemic, but also to new revolutionary transformations in the field of ensuring the realization of the right to work, including the right to equal access to public service.

Список використаних джерел:

1. Энгельс Ф. Диалектика природы / Институт Маркса-Энгельса-Ленина. Москва: ОГИЗ. Госполитиздат, 1941. С. 134-147 (352 с.).

2. Смит А. Исследование о причинах богатства народов. С примеч. Перевел П.А. Бибииков. Том первый. Санктпетербург: В типограф. И.И. Глазунова, 1866. 496 с.

3. Fedorenko M. The Universal Declaration of Human Rights of 1948 in the System of International Guarantees of Human Rights and Freedoms. *Regionalne systemy ochrony praw człowieka 70 lat po proklamowaniu Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka*; Red. naukowa J. Jaskiernia, K. Sprzyszak. T. I. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek, 2019. S. 157-163.

4. Загальна декларація прав людини, прийнята та проголошена Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. № 217 А (III) // *Офіційний вісник України*. 2008. № 93. Ст. 3103.

5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року, ратифікований Указом Президії Верховної Ради УРСР від 19 грудня 1973 р. № 2148-VIII // *Международные акты о правах человека: сб. документов*. Москва: НОРМА-ИНФРА-М, 1998. С. 44–52.

6. Федоренко М.В. Генезис системи управління державною (публічною) службою в Україні та Республіці Польща: адміністративно-правові аспекти *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*. 2021. № 2(14). С. 169-190.

Fedorenko W.L.
DrHb, profesor,
dyrektor *Centrum Badawczego*
ekspertyzy sądowej w sprawach własności intelektualnej
Ministerstwa Sprawiedliwości Ukrainy,
Zastępca redaktora naczelnego czasopisma elektronicznego
„Ekspert: paradygmaty nauk prawnych i administracji publicznej”
Kijów, Ukrainy

ZAPOBIEGANIE POPEŁNIENIA PLAGIATU W CZASOPISMACH PRAWNICZYCH: DOŚWIADCZENIE UKRAINY

Jedną z najbardziej niebezpiecznych przeszkód w rozwoju nauki w Ukrainie i za granicą jest plagiat w pracach naukowych - monografiach, artykułach naukowych, sprawozdaniach badawczych i inn.

Plagiat jako zjawisko był znany w cywilizacji europejskiej jeszcze od czasów starożytnych. Współcześni znajdują w utworach Wergiliusza, Herodota, Plutarcha zapożyczenia z dzieł innych starożytnych historyków. Jednak plagiat w pracach naukowych pojawił się znacznie później. Było to poprzedzone co najmniej dwoma czynnikami:

1) wynalezienie i stosowanie przemysłowe przez J. Guttenberga od 1450 r. druku maszynowego, jego udoskonalenie poprzez wynalezienie druku offsetowego i „rewolucji www” XX-XXI ww. [1];

2) oddzielenie nauki od religii w wyniku reformacji i „rewolucji naukowej” w XVII-XVIII wieku, oraz jej intensywny rozwój poprzez prace naukowe.

Dostępność i prostota w materializacji prac naukowych stworzyła pokusę nadużywania dzieł obcych lub fragmentów takich dzieł przez pozbawionych skrupułów naukowców, którzy dążą do uzyskania:

a) moralnej satysfakcji z uznania przez społeczeństwo ich „osiągnięć” naukowych;

b) nadawania stopni naukowych i tytułów naukowych przyczyniających się do poprawy statusu społecznego ich posiadaczy;

c) uzyskiwania korzyści materialnych poprzez zajmowanie odpowiednich stanowisk i otrzymywanie dodatków za stopnie naukowe i tytuły naukowe.

Jednym z uniwersalnych, najbardziej dostępnych, a jednocześnie obowiązkowych typów i form prac naukowych są artykuły w czasopismach fachowych i zbiorach artykułów naukowych. Wówczas szybkość publikowania artykułów naukowych w czasopismach fachowych stwarza problem ich jakości i przestrzegania zasad rzetelności naukowej.

W Ukrainie, podobnie jak w Polsce i innych krajach Europy Środkowo-Wschodniej, w większości czasopism problem ten pogłębia fakt, że większość doświadczonych naukowców stara się publikować w czasopismach zaliczanych do naukowych baz danych „Scopus” i „Web of Science”. Jednak w 2021 r. do bazy danych Scopus w Ukrainie włączono tylko jedno czasopismo prawnicze – «Biuletyn Narodowej Akademii Nauk Prawnych Ukrainy» [2].

Więc redakcje prawniczych czasopism naukowych w Ukrainie

przeciwdziałają problemowi zapobiegania plagiatowi w artykułach naukowych. Przede wszystkim w artykułach kwalifikacyjnych doktorantów, które często są napisane „na szybkość i ilość”.

Podsumowując ukraińskie doświadczenia w zapobieganiu popełnienia plagiatu w profesjonalnych czasopismach prawniczych, oraz wymagania czasopism znajdujących się w bazach „Scopus” i „Web of Science”, można powiedzieć, że niezbędne jest kompleksowe podejście do rozwiązania tego problemu. Wdrożenie tego podejścia wymaga następujących działań:

- prowadzenie przez redakcję i radę naukową czasopisma nietolerancji do wszelkich przejawów plagiatu. Systematyczna praca z korpusem autorskim, przede wszystkim z początkującymi naukowcami;

- jasne i jednoznaczne określenie w wymaganiach do artykułów zakazu plagiatu oraz odpowiedzialności moralnej i etyczno-prawnej w przypadku jego wykrycia po opublikowaniu artykułu zarówno dla autora artykułu, jak i czasopisma. Napisy w czasopismach, że „Czasopismo nie odpowiada za artykuł” są prawnie nieistotne;

- wprowadzenie tzw „Ślepej weryfikacji” każdego artykułu oraz kroki w kierunku odmowy publikacji artykułów, względnie których istnieją wątpliwości ich jakości i oryginalności, brak nielegalnych wypożyczeń;

- fachowa weryfikacja tekstów artykułów nadanych do publikacji za pomocą programów wykrywających zapożyczenia w utworach (Unichek, PlagiarismDetector etc.). Lecz taka kontrola, podkreślamy, musi być fachowa. Określenie „dopuszczalnego procentu” zapożyczeń w utworze jest nieuctwem, ponieważ nawet jeden akapit utworu, w przypadku jego niewłaściwego wykorzystania z innego utworu (bez odniesienia, bez pisemnej zgody autora etc.) już jest popełnieniem plagiatu. Jednocześnie oprogramowania wyświetlają tylko dopasowania tekstowe, ale nie wykrywają popełnienia plagiatu [3]. Zgodności mogą nie być chronione przez prawo autorskie. W szczególności są to zgodności z tekstami aktów prawnych;

- rozwiązywanie problemów cytowania w publikacjach czasopism. Jedną z najczęstszych form naruszania praw autorskich, a także formą fałszowania, jest unikanie bezpośredniego cytowania prac innych autorów. Zwłaszcza przy tłumaczeniu tekstów zagranicznych oraz korzystaniu z ich fragmentów, które są w istocie dziełami pochodnymi etc.

Wreszcie ważne jest, aby dalej monitorować i kontrolować artykuły już opublikowane w czasopiśmie pod kątem ich jakości i rzetelności, zapewnić kontakt z czytelnikami czasopisma i omawiać typowe problemy czasopism prawniczych na całym świecie.

References:

1. Федоренко В.Л. «Інформаційна видавнича революція» І. Гутенберга та утвердження авторського права і суміжних прав та механізмів їх захисту в Європі // *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2019. № 4. С. 288-300.

2. Вісник Національної академії правових наук України. Наукове фахове

видання України. URL: <http://visnyk.kh.ua/uk>

3. Expert research of scientific works as objects of copyright: problems of theory and practice: monograph / *V.Fedorenko (chief), O.Golikova, N.Kisil, N.Klymova, N.Yarkina* and others: scien. edit. acad. of National Academy of Legal Sciences of Ukraine O.Skrypnyuk. Translated: O. Chernenchenko, O. Sobin, S. Zazimko. Kyiv: Scientific Research Center of Forensic Examination on Intellectual Property, 2020. 91 p.

Батманова В.В.
здобувач адміністративного,
кримінального права і процесу,
Інститут права ЗВО
«Міжнародний університет бізнесу і права»
м. Херсон, Україна

ДЕЯКІ ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРАВОВІДНОСИН ЩОДО НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ

Рівень соціального захисту населення в державі характеризує таку державу як соціальну. Означений напрям розвитку політики в Україні набув особливої актуальності з прийняттям Конституції 28.06.1996 року. Окреслюючи права людини, в Конституції передбачено, зокрема, й право громадян України на соціальний захист та роз'яснено, що таке право включає право на їх забезпечення у випадках, передбачених законом (стаття 46 Конституції України) [1]. Одним з інструментів реалізації населенням України права на соціальний захист визначається надання адміністративних послуг в цій сфері. Особливості правовідносин у сфері надання адміністративних послуг соціального захисту населення в Україні потребують ґрунтовних досліджень, особливо враховуючи новизну нормативного закріплення інституту публічних послуг в Україні взагалі, та надання цих послуг у сфері соціального захисту, зокрема.

Окремі аспекти правовідносин у сфері надання публічних послуг соціального захисту населення стали предметом наукових досліджень В. Б. Авер'янова, І. П. Голосніченка, В. П. Тимощука та інших науковців.

Натомість, через відсутність законодавчого визначення терміну «соціальний захист» серед науковців також відсутній єдиний підхід щодо визначення особливостей правовідносин публічних послуг у сфері соціального захисту.

Аналіз положень Законів України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 року, «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28.02.1991 року, «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» від 13.01.2005 року, «Про пенсійне забезпечення» від 05.11.1991 року та інших свідчить про наявність великої кількості нормативних актів, що регулюють відносини в сфері соціального захисту, що, зрештою, ускладнює процедуру реалізації цього права.

Питання правовідносин найбільш детально опрацьовано та досліджено в науці теорії держави і права. В загальній теорії права правовідносини розглядаються як об'єктивно виникаюча особлива форма соціальної взаємодії в суспільстві, учасники якої володіють взаємними правами та обов'язками, реалізують їх у відповідності до закону з метою задоволення своїх потреб і інтересів в особливому порядку, не забороненому або гарантованому

державою і такому, що охороняється ним в особі певних органів [3, с. 38]. В теорії правовідносин загальнозживаними виступають такі поняття як суб'єкт та об'єкт правовідносин, юридичний факт, суб'єктивні права та обов'язки учасників цих відносин, правосуб'єктність.

Суб'єктом, який надає публічні послуги в сфері соціального захисту, є держава, як гарант забезпечення соціального захисту, в особі уповноважених органів. Суб'єктами - споживачами цих послуг, відповідно до статті 46 Конституції України, є громадяни України (стаття 46) [1]. Особливістю суб'єктів - споживачів публічних послуг у сфері соціального захисту, на відміну від інших публічних послуг є виключно фізичні особи, в той час як споживачами адміністративних послуг, наприклад, у сфері підприємницької діяльності, можуть бути й юридичні особи. Серед науковців, також існує думка, що суб'єктами – споживачами цього виду адміністративних послуг може бути й сім'я. Такої позиції, зокрема, дотримується В. М. Рошканюк [4, с. 11].

Учасники правовідносин у сфері надання публічних послуг в сфері соціального захисту населення мають взаємні права та обов'язки. Так, праву людини на соціальний захист кореспондує обов'язок держави забезпечити такий захист у випадку, на підставах та умовах, що визначені законами України. Разом з тим, специфікою правовідносин у цій сфері надання публічних послуг є настання особливих умов – соціального ризику, що погіршує або може погіршити нормальний життєвий уклад. Проте, участь суб'єктів - споживачів публічних послуг у сфері соціального захисту не обмежується лише правом на соціальний захист, а й включає також виконання певних зобов'язань (обов'язків). Наприклад, Закон України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 28.02.1991 року передбачає надання уповноваженими органами публічних послуг щорічного медичного обстеження (диспансеризації). Поряд з цим зобов'язує громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи, проходити обов'язкове обстеження в медичних закладах (стаття 17 Закону України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи») [5].

Учасники правовідносин у сфері надання публічних послуг соціального захисту населення не наділені можливостями самостійно визначати чи змінювати свої права та обов'язки. Отже, за своєю суттстю такий вид правовідносин належить до адміністративно-правових відносин, коли сторони позбавлені можливості самостійно визначати свої права та обов'язки.

Таким чином, специфіка правовідносин у сфері надання публічних послуг у сфері соціального захисту населення зумовлена особливостями суб'єктного складу учасників таких правовідносин, зокрема, правовим статусом осіб-споживачів послуг, а також змістом правовідносин та іншими характеристиками. Дослідження цього виду правовідносин актуалізується в умовах реформування держави з метою формування реальних механізмів соціального захисту населення, зокрема, шляхом надання публічних послуг.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 року // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про адміністративні послуги : Закон України від 06.09.2012 // Відомості Верховної Ради. 2013. № 32. Ст.409.
3. Международное публичное право. Сборник документов в 3 томах / Сост. К.А.Бекашев, А.Г. Ходаков. М.: Бек., 1996. Т. 1. 570 с.
4. Рошканюк В.М. Правове регулювання соціального захисту в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.05. трудове право; право соціального забезпечення. К, 2012. 21 с.
5. Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи : Закон України від 28.02.1991 // Відомості Верховної Ради УРСР. 1991. № 16. ст.200.

Валєєва М.С.
Студентка факультету соціології і права,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».
м.Київ, Україна

Грачова О.Ю.
Студентка факультету соціології і права,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».
м.Київ, Україна

Головко О.М.
кандидат юридичних наук,
старший викладач кафедри публічного права,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського».
м.Київ, Україна

ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНСТИТУТУ ПРИСЯЖНИХ В УКРАЇНІ

Інститут присяжних – одна із головних форм участі суспільства у реалізації судочинства. Таке здійснення народовладдя в Україні закріплене Конституцією України (далі КУ), а також Законом України «Про судоустрій і статус суддів» і Кримінальним процесуальним кодексом України [1].

Робота суду присяжних може стати ефективним механізмом задля поновлення довіри до національної судової ланки. Закликаючи людей брати участь у розгляді судових справ дасть змогу позитивно вплинути на прозорість та справедливість судового розгляду. Така методика слугуватиме поліпшенню розуміння громадян, що стосується саме судового механізму, його процедур, а тим паче збільшиться відсоток соціально відповідальних людей в країні.

Формування сучасного суду присяжних почалося 28 червня 1996 р., а саме з прийняттям КУ, норми якої закріплюють безпосередню форму народовладдя, яка дає можливість здійснювати правосуддя за допомогою суду присяжних (ст. 124 й ст. 127 КУ). Дату появи суду присяжних в історії і досі не змогли визначити. Проте існує певна версія щодо створення суду присяжних засідателів у Франції, які мають певні докази появи схожого органу ще в 829 р. Обговорення, яке стосувалося компетенції такого суду, не зупинялася протягом усього періоду його роботи. Одним з перших та важливих моментів є те, що з самого існування суд не міг розглядати справи про так звані «державні правопорушення». Потім, Законом 1878 р. було ліквідовані справи стосовно злочинів проти порядку управління, а згодом, в 1889 р. забрано справи щодо службових правопорушень посадових осіб.

Даний вид судочинства припустимий тільки в правовій державі, де є закон, який визначає, що заборонено, і гарантує кожному свободу, поки той в

свою чергу не скоїть злочин. Також, вагомим елементом роботи суду присяжних є довіра та впевненість суспільства щодо їх діяльності.

Аналізуючи питання роботи суду присяжних в Україні, можна підкреслити, що такий правовий засіб кримінального судочинства має реалізовуватись в режимі тісного партнерства професіонального судді з присяжними. Такий метод має бути єдиним процесуальним організмом, у якому чітко поділені функції.

Досліджуючи статистику щодо суду присяжних, яка була відображена у українському центрі суспільних даних, ми виокремили певні показники, які відображають позитивні і негативні наслідки запровадження суду присяжних на території держави. Відповідно до статистичних даних - 35% рішень, які приймаються присяжними, у сфері кримінальних та цивільних правопорушень показують позитивну динаміку: відродження справедливості, функціонування законності та встановлення верховенства права.

Запровадження суду присяжних в Україні дасть змогу мінімізувати рівень корупції у судовій системі, адже до суду присяжних будуть залучатись особи, які будуть незалежними у рішенні, котре буде прийматись. Проте, з точки зору негативних наслідків, можна звернути увагу на освітній рівень присяжних, адже індивід, який не обізнаний у механізмі функціонування юридичної сфери, не зможе зрозуміти мету і структуру цивільної чи кримінальної справи.

Таким чином, перед розглядом певних рішень, присяжний, за нашими міркуваннями, повинен пройти курс з юридичної грамотності. Дані лекції можуть бути здійснювані державними установами, а саме Національною школою суддів, яка б розробляла концепції щодо розвитку юридичної грамотності присяжних. Адже саме цей орган судової влади забезпечує підготовку висококваліфікованих кадрів для судової системи. За нашою пропозицією, курс мав би включати у себе основні предмети, які виробляють обізнаність і правову культуру населення, а саме: теорія держави і права, права людини, юридичний аналіз, судові та правоохоронні органи України. Така навчальна програма дала б поштовх для ширшого розуміння поняття терміну права, правопорядку, юридичної відповідальності, юридичних фактів, які є основою розгляду справи. У кінці навчання майбутні присяжні мали б скласти іспити і отримати сертифікат, за яким були б наділені повноваженнями приймати остаточне рішення та вирішувати долю інших.

Список використаних джерел:

1. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. No 1402-VIII – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1402>.

2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 7 липня 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2010. – № 41–45. – Ст. 529.

3. Тертишник В.С. Суд присяжних: суть ідей, історичний досвід, перспективи становлення та актуальні проблеми сьогодення //Юридична Україна. – 2003. – № 8. – С.15-19.;

4. Український центр суспільних даних, 2019. Статистичний аналіз щодо розгляду кримінальних та цивільних справ за участі присяжних – 2017 – 2018. – 32 ст.

Іванов С.М.
суддя,
третьої апеляційний адміністративний суд
м. Дніпро, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЛИТОВСЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЩОДО НАДАННЯ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ У СФЕРІ МІГРАЦІЇ ТА ГРОМАДЯНСТВА

Зі зміцненням соціальних, культурних, військових, економічних та інших відносин між ЄС і Україною громадяни України отримують більше можливостей для в'їзду і роботи в країнах ЄС, включаючи Литовської Республіки. Громадяни, які прибувають на роботу до Литовської Республіки без візи, повинні мати дозвіл на тимчасове проживання. Дозвіл на тимчасове проживання можна отримати за різними підставами: а) має намір працювати в Литовській Республіці на роботі, що вимагає високої професійної кваліфікації; б) має намір здобувати освіту; в) є особою литовського походження тощо.

Дозвіл надання тимчасового проживання в Литовській Республіці на підставі трудової діяльності регулюються Законом Литовської Республіки «Про правовий статус іноземців». У частині 1 статті 40 Закону Литовської Республіки «Про правовий статус іноземців» встановлено підстави для видачі і зміни дозволу на тимчасове проживання. Згідно з пунктом 4 частини 1 статті 40 Закону Литовської Республіки «Про правовий статус іноземців» дозвіл на тимчасове проживання може виданий іноземцю, якщо він має намір працювати в Литовській Республіці відповідно до положень статті 44 Закону Литовської Республіки «Про правовий статус іноземців».

У пункт 3 частини 1 статті 44 Закону Литовської Республіки «Про правовий статус іноземців» передбачено, що дозвіл на тимчасове проживання може виданий іноземцю, який має намір працювати в Литовській Республіці, якщо дотримуються наступних умов: (а) надається зобов'язання роботодавця наймати іноземця на термін не менше шести місяців; (Б) надаються документи, що підтверджують кваліфікацію іноземця та стаж роботи не менше одного року відповідно до його кваліфікацією за останні два роки; (В) Біржа праці Литви при Міністерстві соціальної захисту і праці (далі - Біржа праці Литви) відповідно до процедури, встановленої міністром соціальної захисту і праці, приймає рішення про те, що робота такого іноземця відповідає потребам ринка праці Литовської Республіки (умови, передбачені в цьому пункті не поширюється на іноземця, професія якого включена в список професій, працівників яких не вистачає в Литовській Республіці) [1].

Відповідно до частини 1 статті 26 Закону Литовської Республіки «Про правовий статус іноземців» дозвіл на тимчасове проживання може бути змінено, якщо іноземець: (1) відповідає умовам прибуття, які встановлені в Шенгенському кодексі про межі; (2) має діючий документ, що підтверджує страхування здоров'я; (3) має у своєму розпорядженні достатню кількість

коштів і (або) отримує регулярні доходи, достатні для проживання в Литовській Республіці; (4) володіє в Литовській Республіці на праві власності житловим приміщенням, в якому має намір зареєструвати своє місце проживання; (5) надає перелік поїздок і відвідувань іноземних держав; (6) надає вичерпну інформацію про себе, про зв'язки з проживаючими в Литовській Республіці особами (в тому числі з громадянами інших іноземних держав, які проживають в Литовській Республіці), а також зв'язки з розвідувального відомства, органами безпеки і (або) військовими відомствами.

Слід зазначити, що частина 1 статті 35 Закону Литовської Республіки «Про правовий статус іноземців» встановлює правову норму, визначальну випадки, в яких дозвіл на тимчасове проживання іноземцеві не видається.

Згідно зі встановленими правилами, можна стверджувати, що іноземцю відмовляють у видачі або зміні дозволу на тимчасове проживання на підставі трудової діяльності, фактично за порушення пунктів 2, 12 і 14 частини 1 статті 35 Закону Литовської Республіки «Про правовий статус іноземців». Пункт 2 цієї статті встановлює, що у видачі або зміні дозволу на проживання іноземцю може бути відмовлено, якщо дані, які він представив для отримання дозволу на проживання, не відповідають дійсності, або ж надані документи були незаконно придбані або підроблені, пункт 12 - якщо є серйозні підстави вважати, що можливе виникнення загрози нелегальної міграції такого іноземця, пункт 14 - якщо особа не відповідає умовам, встановленим для отримання дозволу на проживання на конкретному випадку, встановленому цим Законом.

При аналізі суперечок у зв'язку з відмовою у видачі дозволу на тимчасове проживання відповідно до статті 35 Закону Литовської Республіки «Про правовий статус іноземців», які розглядалися в адміністративних судах Литовської Республіки, слід зазначити, що в більшості рішень зазначено, що заявники вказали не реального роботодавця, у якого вони мають намір працювати, а компанію тимчасового працевлаштування і, таким чином, надали дані, які не відповідали дійсності (12-12-2018 Постанова Вищого адміністративного суду Литви в адміністративній справі № ЕА-5 515-438 / 2018; 01-09-2019 Постанова Вищого адміністративного суду Литви в адміністративній справі № 2992-525 / 2019).

Фактично, в усіх рішеннях міграційного департаменту або постановях суду про відмову у видачі дозволу на тимчасове проживання підкреслюються загрози нелегальної міграції.

В Керівництві з міграційної політики Литви, яке затверджено Указом Уряду Литовської Республіки від 22 січня 2014 р № 29 «Про затвердження Інструкції з литовської міграційної політики» зазначено, що відмова у видачі дозволу на тимчасове проживання, коли іноземець тільки формально відповідає підставам для видачі дозволу, є одним із заходів щодо запобігання і контролю нелегальної міграції [2].

Правова база Литви не повинна допускати зловживання встановленими процедурами, що стосуються в'їзду, перебування, проживання і роботи іноземців в Литві. Щоб забезпечити ефективний механізм реалізації заходів

щодо запобігання і контролю нелегальної міграції, необхідно юридично забезпечити ефективний контроль нелегальної міграції, щоб зменшити можливості зловживання (пункт 22.3).

Такої ж позиції дотримується і Вищий адміністративний суд Литви, який Постановою від 21 січня 2016 року в адміністративній справі №. В А-2005-662 / 2016 зазначив, що згідно з Керівництвом з міграційної політики Литви відмову у видачі дозволу на тимчасове проживання, коли іноземець тільки формально відповідає підстав для видачі дозволу, є одним із заходів щодо запобігання і контролю нелегальної міграції.

Отже, у той же час необхідно відзначити, що відповідно до критеріїв затвердженими директором Департаменту міграції від 1 березня 2018 року (за наказом № 3К-54), і використовуваними для визначення наявності серйозних підстав вважати, що може виникнути ризик нелегальної міграції іноземців, оцінюється: надав чи іноземець, що бажає отримати дозвіл на тимчасове проживання, Департаменту міграції даних, які (не) відповідають дійсності (пункт 6); намагався чи іноземець зловживати встановленими процедурами, пов'язаними з життям і роботою іноземців в Литовській Республіці, чи відрізняються мета прибуття та проживання іноземця в Литовській Республіці від офіційно заявлених, чи є обгрунтовані сумніви щодо мети і умов прибуття і проживання іноземця в Литовській Республіці, чи мав намір він чесно займатися законною діяльністю, працювати, вчитися в Литовській Республіці (пункт 7).

Список використаних джерел:

1. Інформація про варіанти легального працевлаштування іноземних громадян у литві та правове регулювання трудових відносин.
URL.<https://www.vdi.lt/pdfuploads/ukr.pdf>

2. Представники дефіцитних професій та особи, які мають виданий литовською біржею праці дозвіл на роботу
URL.:<https://www.vfsglobal.com/Lithuania/Ukraine/professional-employees-visa.html>

Комнатний С.О.
докторант кафедри психології права та юридичної логіки,
Національна академія внутрішніх справ України
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ЖИТЛОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН СУСПІЛЬСТВА

Право на житло є базовим, себто природним правом кожної людини, гідні умови проживання потрібні людині так само як і інші природні потреби - в їжі, питві чи безпеці.

Виокремлюючи таке поняття, як природне право, потрібно мати на увазі сукупність правил, які впливають з самої природи буття людини і відбивають загальнолюдські уявлення про принципи, на яких мають базуватися взаємовідносини між людьми, а тому є вічними і незмінними, як сама природа.

Важливим фактором соціально-економічного розвитку держави є повноцінний та стабільний розвиток людського потенціалу, засадничими умовами розвитку останнього, безумовно є рівень житлової забезпеченості та доступність і якість місця проживання. Житло слід розглядати, як об'єктивну необхідність розвитку людини (*Homo Sapiens*) як суб'єкта суспільства а не лише людини з точки зору біологічного існування.

Окремо, як вагомий показник важливості розв'язання проблем житла для кожної людської істоти, хочеться зазначити про серйозний негативний вплив відсутності житла належної якості на людську психіку та позитивний старт розвитку особистості при задоволенні своїм помешканням.

Більшість досліджень в галузі житлової політики обмежується аналізом ринку житла та результатами забезпечення доступності житла. На мою думку, не менш важливим є необхідність проведення досліджень психологічного стану суспільства через призму задоволеності житловими умовами.

Багаторічний проект аналізу житлового будівництва та регенерації Шотландії (SHARP) надав змогу провести оцінку впливу на здоров'я людини переїзд до новозбудованого соціального житла, за допомогою методу квазіекспериментального обстеження, з використанням напрацювань різних вчених по даній тематиці. В описі проекту SHARP стверджується, що «погане» житло має сильний вплив на прогрішення психологічного самопочуття людини, що в ньому мешкає, а отже негативно впливає і на фізичний стан людини. Зокрема зазначається, що житло неналежної якості призводить до наступних психосоціальних шляхів психічного дистресу, як: «обмеження можливостей», тобто неможливість досягнення особистих цілей; безсилля, втрата та приниження з боку інших соціальних груп. В даному дослідженні висловлюється думка, що навіть конкретні аспекти проектування житла впливають на добробут та психічне здоров'я людей. Наприклад такі фактори, як тип житла та планування вулиць, впливають на психічне здоров'я через психосоціальні процеси, що пов'язують зовнішнє

середовище з афективними наслідками. Вказується, що відсутність можливості здійснювати територіальний контроль над спільними просторами може призвести до зменшення неформального соціального контролю, а відсутність спільного простору, що забезпечує можливості для соціальної взаємодії, може призвести до зменшення соціальної підтримки. Різноманітні перехресні дослідження, що зазначаються в проекті SHARP, дають докази зв'язку між такими факторами та результатами психічного здоров'я особистості [1].

В. Шишкін в одному із своїх досліджень розкриває поняття немонетарної бідності за умовами життя та вплив умов проживання на формування психологічних настроїв у суспільстві. «Умови життя» – це складна категорія, яка відображає існування людини у сучасному суспільстві. Умови життя мають тісний зв'язок із рівнем розвитку країни та типом панівних у суспільстві соціально-економічних відносин. Виходячи з цього категорія умов життя не має чіткого визначення. Одним із основних проявів немонетарної бідності є бідність за умовами життя [2].

О. Шевченко, досліджуючи соціально-психологічні особливості забезпечення молоді житлом в Україні, доходить висновку, що житлова проблема – одне з найважливіших питань, яке фігурує в молодих людей. Її вдале вирішення є основою сімейного щастя, демографічного зростання, процвітання і розвитку нашої держави. Дефіцит якісного житла призводить до численних конфліктів, побутових злочинів, розлучень у молодих сім'ях та відмови від народження дітей [3].

Громадяни, особливо молодь, які не забезпечені гідними умовами життя, за житловою ознакою, частіше за інших приймають рішення про еміграцію або тимчасовий виїзд за кордон з метою заробітку на власне житло. Люди, які задоволені своїми житловими умовами, менш схильні до таких рішучих дій.

Задоволеність умовами проживання впливає на психологічні аспекти сприйняття громадянами дій влади та позитивно впливає на їхній розвиток як суб'єктів суспільства. Доведено, що задоволеність житлом впливає на народження бажаної кількості дітей та економічну активність громадян.

Держава має впроваджувати таку соціальну політику, в якій житловим питанням буде відведена одна з головних ролей. Ефективна житлова політика знімає соціальне напруження та невдоволеність в суспільстві своїми житловими умовами. Впровадження таких політик має базуватись на підвищенні стандартів до організації життя в суспільстві.

Перехід людей до вищих стандартів організації свого побуту, зміна архітектури житла, підвищення комфорту, розширення можливостей для задоволення індивідуальних і колективних потреб членів сім'ї ведуть до формування нового типу суспільних відносин і покращення якості функціонування суспільства загалом.

Існуючі впорядковані взаємовідносини між суб'єктами житлової політики складають правову реальність забезпечення природних прав людини.

Отже, правова реальність – це особлива сфера людського буття, яка має

логічні закономірності а її зміст полягає у з'ясуванні того, що є правом. Співвідношення між природним і позитивним правом, складає структуру правової реальності. Філософія права на житло, концентрується навколо принципів свободи та інших гуманістичних цінностей, в основі яких є людина та її гідність. Гідність являється базовим фундаментом для формування особи, її цінностей, пріоритетів, вибору способу життя та буття в цілому.

Процес формування позитивного права на основі природних прав людської гідності, формує універсальні стандарти прав людини в процесі суспільних трансформацій певного періоду розвитку людства.

Право людини на житло є невід'ємним від форм буття людини та органічно вплетене в соціальні відносини та являється засобом регулювання відносини між людьми, відносини людини і влади що координує їхню діяльність з метою задоволення потреб та інтересів індивіда та як суб'єкта суспільства.

Список використаних джерел:

1. Marsia Gibson. Hilary Thomson. Ade Kearns. Mark Petticrew. Understanding the Psychosocial Impacts of Housing Type: Qualitative Evidence from a Housing and Regeneration Intervention.: Magazine Housing Studies, Volume 26, 2011. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/02673037.2011.559724>
2. Шишкін В.С., 2016. Бідність населення України за житловими умовами doi: 10.15407/dse2016.01.051].
3. Шевченко О. М.,2019.Соціально-психологічні особливості забезпечення молоді житлом в Україні doi:10.32843/2663-5208.2019.10.20

СЕКЦІЯ 5.

ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Kravtsova O.A.

Senior lecturer at the Faculty of Philology,
Petro Mohyla Black Sea National University
Mykolaiv, Ukraine

ACADEMIC TUTELAGE AS A TOOL FOR MUTUAL UNDERSTANDING IN CASE OF TROUBLED TIMES

Nowadays universities are facing completely new challenges they have never experienced before. The pandemic has made us rethink priorities on both sides- the student's and the lecturer's. We both are trying to understand how far we can go if we preserve the habit to go to the library searching for necessary information in order to succeed during online classes. New age is dictating new roles in society and new duties for the society which might give students better chances to get a job. Now it is not enough to be a linguist only, one has to master extra qualification in order to be of great demand on the labor market. Here we, lecturers, professors must not be just mentors, we have to learn how to be more tutors and advisers who are learning simultaneously with our younger colleagues.

A year ago we faced the first challenge- teaching from home. Nobody taught us what it was and how it had to work. The universities immediately started enhancing their learning platforms which were not immune to such tension and loads of information. One more problem was the students' access to the platform because of a poor Internet connection, with no chances to consult the lecturer in-person. And the load of the assignments was beyond the description- the university administrations started demanding from the teaching staff being much more responsible than ever. It resulted in unhealthy atmosphere within the university and a students' society (we even know some suicidal cases among students because of impossibility to be in time with everything). It was the worst experience we ever had in our life.

Staying motivated when you do not see your tutor, or even a parent makes you lose your previous mindset when you thought everything would develop logically. Mostly students do not focus on anything because there are distractions everywhere. One effective solution is to start focusing on the ultimate goal- pursuing your degree has to occupy the top of your mind. Then you focus on your future career, and this motivation might approach you to a successful result after such a great problem as online learning. Minnesota State Mankato's online programs offer students a quality education with the flexibility to learn from anywhere. They suggest interactive online settings including all kinds of service for the students.

There is a huge number of online courses (Coursera, Udemy, Udacity, etc.) which suggest their services even with a minimum budget. What is the priority of such courses except for a good price (9-20 dollars per each course including a certificate)? It is the program of the course: it has all necessary techniques- after having mastered them during a short period of time one can practice them very successfully and even get a job. These programs are focused on a sound and coherent scientific base which is essential to enhance the mastering process. And tutors are the ones who should tell students about such optional knowledge they can get simultaneously studying at the university since such alternative of 'changing scenes' gives them an opportunity to see something different from what they already have at university.

For example, Susanna Loed who is a professor of education and of public affairs at Brown University and the director of the university's Annenberg Institute for School Reform, studies policy, and her interests include social inequality [1]. She analyzes online education and notes that motivation and social engagement is two most essential things in online education and lecturers who have a traditional thinking of their mission have to upgrade mostly their understanding of the emergency situation we have been experiencing for a year. Tutelage has become a solution, an engine which encourages students to manage with study.

Page Kalkowski states that peer and cross- age tutoring have been part of human existence since hunter- gatherer times[2]. If it is not confusing it might help in any challenge which is study or a complicated relationship with peers. In the university a tutor and a tutee are mostly of different age, and the role of both is the development of social behavior and the enhancement of mutual understanding while you have no any other opportunity of communication rather than meeting online. Online academic agenda has formed a new category of students who are identified as high-needs students. And as a tutor we have to understand that low-achieving students cannot achieve without us, those who can help with social skills improvement, and attitude towards university in general.

We have to admit that those who struggle in in-person classes are likely to struggle even more online. Perhaps there must be suggested such alternative assignments that those passive students get engaged more actively. For this purpose lecturers have to suggest online alternative learning program for those who cannot catch up with the rest. Expelling students is a very radical measure: if we analyze the current situation for an average university with those who started skipping online lessons with no experience before such kind of learning we see the number is dramatic, then we will have to expel more than we ever expected.

Some tutors found themselves more engaged in students' life because they felt they were needed more than ever. We realized students wanted to communicate with us not only as their lecturers/tutors but as personalities first. That's why many of us made more friends via social media (Facebook, Instagram, including Telegram messenger).

Concluding everything above mentioned it is worth saying that the teacher's integrity in a student's life (by interacting with them online inviting to chat on recently watched movie, for instance) could help students get less desperate and even depressed; educational programs must be adjusted to the changing

circumstances in new era education- factful information approved on practice and relevant for today's competitive world.

References:

1. Susanna Loed. How Effective is Online Learning? What the Research Does and Doesn't Tell Us. EducationWeek. March 20, 2020
2. Page Kalkowski. Peer and Cross-Age Tutoring. School Improvement Research Series. Close-Up # 18. March, 1995

Дерба С.М.
завідувач кафедри української та російської мов як іноземних,
Інститут філології
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ПРОГРАМНИХ ПРОДУКТІВ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА КАФЕДРІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА РОСІЙСЬКОЇ МОВ ЯК ІНОЗЕМНИХ

На сучасному етапі освіта іноземних громадян у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка надзвичайно змінила свій вектор. Так, у зв'язку зі світовою пандемією навіть денна форма навчання має дещо інший вигляд. Це змусило переглянути всі заходи освітнього процесу, насамперед інтенсифікувати впровадження цифрових навчальних технологій, змінити форми взаємодії викладачів і студентів.

Сьогодні у зв'язку з ситуацією в світі система дистанційного навчання набула особливої актуальності. Загальна доступність Інтернету і простота його використання сприяли досить швидкому переходу ЗВО на дистанційне навчання в умовах оголошеного по всьому світу карантину. Питання теорії і практики дистанційного навчання, вимоги до курсів дистанційного навчання, педагогічні технології, що застосовуються в дистанційному навчанні розглядалися О. Полат, М. Мойсеєвою, В. Биковим, В. Гриценко, С. Кудрявцевою. Основні питання організації навчального процесу дистанційного навчання іноземним мовам розроблялися О. Полат, М. Бухаркіним, В. Олійником, Н. Корсунською, П. Таланчуком. Так, О. Полат розглядає дистанційне навчання і як форму, і як одну зі складових всієї системи освіти, за якої взаємодія викладача і студентів здійснюється на відстані і відображає все властиві навчальному процесу компоненти (цілі, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання), реалізовані специфічними засобами Інтернет-технологій [1, с. 98].

У журналі «Форбс» наведено п'ять трендів як технології змінять освіту XXI століття: дистанційна освіта, персоналізація, гейміфікація, інтерактивні підручники, навчання через відеоігри. Якщо чотири останні належать до суто ігрових форм навчання, то дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [2, с. 2].

Сучасні умови світової пандемії вивели на перший план спроможність викладачів закладів вищої освіти (зокрема і кафедри української та російської мов як іноземних) забезпечувати свою діяльність із застосуванням сучасних інформаційних технологій. Актуальними питаннями є опанування викладачами відповідного програмного забезпечення, налагодження дистанційної взаємодії між викладачами, студентами, підрозділами Інституту філології та Університету. Тому на кафедрі проводились внутрішні тренінги з

використання викладачами сучасних платформ дистанційного навчання (Zoom, Skype, Microsoft teams, Google Classroom, Moodle, KNU Education) протягом листопада – січня (2020-2021 н.р.).

Нині викладачі кафедри української та російської мов як іноземних Інституту філології активно удосконалюють свої навички дистанційної роботи з іноземними громадянами. Університет постійно проводить різноманітні тренінги «Smart Learning Suite» (січень 2020), ICenter (жовтень 2020 – лютий 2021) та курси. Наприклад, у січні 2021 року дванадцять співробітників кафедри пройшли курси підвищення кваліфікацій та успішно склали підсумкові тести (курси KNU TEACH WEEK з основ дистанційного навчання).

Кафедра здійснює підготовку фахівців спеціальності 035 «Філологія» за такими освітньо-науковими програмами:

- ✓ **Бакалавр:** Українська мова та переклад (для іноземців), Російська мова та переклад (для іноземців);
- ✓ **Магістр:** Українська мова та література (для іноземців), Російська мова та література (для іноземців).

Навчаються на кафедрі української та російської мов як іноземних громадяни з Туреччини, Китайської Народної Республіки, Кореї, Японії, Туркменістану, США, Словаччини, Греції, Кіпру, Ірану, Великої Британії та інших країн світу.

Лекції, семінарські та практичні заняття викладачі кафедри проводять у синхронному режимі – шляхом проведення відеоконференцій (із застосування програмних продуктів Google Meet, Microsoft Teams, Webex, Zoom, Skype та ін.). Презентації до лекційних занять викладачі готують за допомогою різноманітних програмних продуктів (від PowerPoint, Canva до Apple Keynot, Libreoffice). Самостійна робота іноземних громадян організована за допомогою Google Classroom або KNU Education.

Також використовуються різноманітні засоби гейміфікації (наприклад, Kahoot) та опитування (Google Forms, Opinion Stage, Mentimeter).

Дистанційне навчання сприяє реалізації сучасної освітньої парадигми, невід’ємними компонентами якої є особистісно-орієнтоване навчання, індивідуалізація і диференціація навчальної діяльності, можливість автономного навчання, самоосвіта і саморозвиток учнів [1, с. 99]. Перехід на систему дистанційного навчання ставить перед викладачами завдання швидкого освоєння і впровадження сучасних освітніх та технічних засобів у процес підготовки іноземних громадян.

Головна мета викладача української або російської мови як іноземної – навчити іноземного студента граматично правильно та логічно висловлювати свої думки. Тому перед викладачем стоять різні завдання: утримання уваги іноземного студента під час дистанційного навчання, мотивація до навчання в «домашніх умовах» (оскільки нині багато іноземних студентів кафедри української та російської мов як іноземних перебувають у себе на батьківщині), урахування особливостей використання тих чи інших програм на територіях різних держав, зміни часу та ін.

Список використаних джерел:

1. Корж О.Ю., Романюк Л.В. Особливості дистанційного навчання іноземних мов студентів нефілологічних спеціальностей. Електронний ресурс. Режим доступу: <file:///C:/Arhiv/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96/2020-2021/%D0%91%D0%BE%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D1%96%D1%8F/1916%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B8-3134-2-10-20200411.pdf>

2. Мазайкіна І., Мікаєлян В., Кондратюк А. Групові форми комунікації у системі дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://dspace.vnmu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4193/%D0%93%D1%80%D1%83%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%20%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B8%20%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%BA%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%97%20%D1%83%20%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D1%96%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%96%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%B5%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D0%BC%D0%BE%D0%B2%20%D1%83%20%D0%97%D0%92%D0%9E.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ПОЧУТТЯ ПРОВИНИ ТА ПОЧУТТЯ ГРІХОВНОСТІ У ВІРУЮЧОГО СУБ'ЄКТА

Деякі люди досить болісно переживають ситуації, в котрих доводилось вийти за рамки своїх обов'язків, зобов'язань чи порушити свою обіцянку, не виправдати чийхось очікувань. Зазвичай, в таких випадках з'являється незручність, напруга, тривога та навіть самозвинувачення. Почуття провини дає нам зрозуміти, що якісь наші вчинки, думки чи почуття не відповідають нашим цінностям чи моральним принципам. Чим більш суб'єкт суворий та вимогливий до себе, тим більш гостре почуття провини.

Розуміння сутності почуття провини та його витоків об'єктивовано у роботах ряду науковців. Зокрема, ця проблема піднімається у роботах М. Кляйн [1], З. Фрейда [2], І. Ялома [3]. З. Фрейд [2] пов'язував виток відчуття провини із дією такої підструктури особистості як Супер-Его. Він вважав, що почуття провини є наслідком конфлікту між функціональними компонентами особистості «Его» та «Супер-Его», коли критика «Супер-Его» відображається у сприйнятті «Его». Тобто, провинна як почуття може бути викликана усвідомленням різниці між «Я-реальним» та «Я-ідеальним». Провина з'являється слідом за комплексом Едіпа як його продовження, що говорить про те, що це почуття уже присутнє у досить ранніх періодах розвитку дитини. З. Фрейд прийшов до висновку, що провинна може трансформуватися з агресії.

Представниця дитячого психоаналізу М. Кляйн [1] також стверджує, що почуття провини на ранніх стадіях дитячого розвитку. Авторка теорії об'єктних відносин вважає, що причиною для відчуття провини у дитини слугує задрість до грудей матері. В результаті виникає амбівалентне відношення до материнських грудей, та як наслідок, конфлікт любові та ненависті до цього ж самого об'єкту.

Багато уваги до феномену почуття вини приділяється і дослідником емоцій Е. Ізардом [4]. В своїх працях він вказує на взаємозв'язок провини та очікування покарання. Якщо індивід відчуває, що буде покараний за провину, то й провинна гостріше переживається. Емоцію провини як таку можна та потрібно розглядати як особистісну рису. На виток та глибину переживання провини, на думку автора «Емоції людини», можуть впливати різноманітні чинники, від раннього припинення грудного годування до окремих аспектів та моральних норм культури того чи іншого суспільства. Віра в Бога та релігійне виховання також є важливими передумовами совісності та здатності відчувати провину. Е. Ізард у своїх дослідженнях проблем провини посилається також на класифікацію почуття провини розроблену американським психіатром Л. Мошером. Керуючись данною класифікацією Мошер[4] виділяє:

- а) провину за ворожу поведінку;
- б) провину за сексуальну поведінку;
- в) моральну провину.

З точки зору екзистенціального напрямку психології провинна – це емоційний стан, пов'язаний з переживанням неправильних дій, всеохоплюючий дискомфортний стан, для якого характерна тривога у поєднанні з відчуттям своєї «поганості». Так описує почуття вини І. Ялом [3]. Дослідник називає його темною тінню відповідальності. І. Ялом виділяє три види провини: невротичну, справжню та екзистенціальну.

1. Невротична виникає від уявних злочинів, або дрібних порушень табу, батьківських чи соціальних заборон проти інших людей, викликана непропорційно сильною реакцією.

2. Справжня провинна обумовлена реальним злочином проти іншої особистості.

3. Екзистенціальна провинна – результат усвідомлення неправильних дій стосовно самого себе, втрачених в житті власних можливостей та нереалізованості.

Послідовники психотерапевтичного напрямку, розробленого на основі екзистенціалізму розглядають екзистенціальну провинну як важливу та необхідну частину людського буття. Згідно цієї концепції людина винна в тій же мірі, що й відповідальна за себе та за свій світ. Р. Мей [3] описує почуття екзистенціальної провини як позитивну конструктивну емоцію, сприйняття різниці між тим, що являє собою річ і тим, чим вона могла би бути. Тому така провинна, як і тривога, не виходить за рамки психічного здоров'я, але й являється необхідною для нього. І. Ялом [3] вважає, що екзистенціальна провинна не має бути нівельована психологом як інші види провин, її завдання стати провідником до особистісної самореалізації.

У контексті розкриття сутності почуття провини важливо окреслити взаємозв'язок цього феномена психічного життя суб'єкта із відчуттям гріховності. На взаємозв'язок відчуття провини із відчуттям гріховності звертали увагу такі науковці як Е. Ізард [4] та А. Лоргус [5]. Почуття провини відрізняється від почуття гріховності по своїй внутрішній особистісній суті, хоча ці два почуття й мають спільні прояви. Окреслимо ці відмінності. Поява почуття гріховності у досвіді суб'єкта призводить до певних змін в структурі особистості. Формується новий погляд та відношення до самого себе, до інших та фігури Бога. Це зріле сприйняття своєї недосконалості, що спонукає віруючу людину до певних зусиль у духовному зростанні, якісних внутрішніх змін. Гріх згідно християнського вчення не являється частиною людської сутності, це щось чуже, зовнішнє, набуте в процесі людського життєвого досвіду. Метафорично гріх порівнюється з багном, скверною, або раною, яку людина завдає собі, від якого можна очиститися, зцілитися. Тому у всіх духовних практиках існує великий вибір обрядових інструментів, моральних правил та заповідей для очищення та запобігання їм. Почуття провини може переходити у почуття власної гріховності, якщо є усвідомлення провини, яка з'явилася після якогось аморального вчинку. У практиці надання психологічної допомоги

часто доводиться зустрічатися з гіпертрофованим почуття провини. Це може бути наслідком неврозу, депресії чи інших розладів. У віруючого суб'єкта така гіпертрофія свідчить про хибний релігійний досвід та має не релігійне, а психопатологічне походження.

Замаскована під прочуття гріховності провини штовхає релігійну особистість на компульсивну обрядовість та пошук спасіння від тривоги і нав'язливих думок у ритуальних діях. Релігійні ритуали для людей з високим рівнем тривожності – це «втішаюча структура». Р. Сапольскі [6] констатує, що організована релігія – світ правил, настанов, вимог та заборон, де існують чіткі вказівні дозволи та обмеження. Релігія стає «безпечним притулком» для тривожних суб'єктів, де можливо компенсувати нав'язливі думки, страхи та дії, та втамувати їх, у ритуальних дійствах.

Особливо гострим відчуття провини буває характерним для віруючого суб'єкта через усвідомлення ним своєї відповідальності перед Богом, якого людина наділяє такими атрибутами як всюдиприсутність та всезнання. Таким чином, не тільки вчинки, а й таємні думки та почуття відкриті для Нього. Фігура Бога часто втілює в себе інтроєкти батьків чи інших значущих людей, що їх заміщали. Отже, і самокритика суб'єкта може бути занадто прискіплива та невідповідна дійсності. Все це посилюють надмірна кількість правил, канонів та обмежень, що існують у кожній конфесії.

Критичний погляд на себе «очима Бога» також призводить до формування життєвої позиції «Я – не ОК», так як перед поглядом Вищих Сил людина не може бути досконалою, а значить завжди грішною, що в свою чергу утверджує суб'єкта в депресивній позиції згідно теорії об'єктних відносин. В терапії почуття провини у формі почуття гріховності потребує роботи з усвідомленням батьківських заборон та відокремлення їх від фігури Бога, а також зміну життєвої позиції з «Я – не ОК» на здорову «Я – ОК, Ти – ОК».

Отже, можна зробити висновок, що почуття провини – це універсальна емоція, яка допомагає усвідомити невідповідність того, що людина реально зробила і того, що могла би зробити. Для віруючого суб'єкта почуття провини вказує на його недосконалість, гріховність, що, в свою чергу, призводить до каяття та мотивує до виправлення та прикладання зусиль для духовного зростання. Але, з іншої сторони, завжди є ризик в тому, що релігійна людина зіштовхнеться з ірраціональним, гіпертрофованим почуттям провини, що буде замасковане під почуття власної гріховності і тому може бути сприйняте нею як правильний духовний стан. Вийти з цього стану можливо через усвідомлення того, що світ не ідеальний, і кожна людина не ідеальна, прийняття себе в своїй недосконалості. Важливо також навчитися визнавати свої бажання та стремління, брати на себе відповідальність за них та свої помилки.

Список використаних джерел:

1. Фрейд З. Введение в психоанализ. М.: АСТ, 2007. 640 с.

2. Лоргус. А. Консультативная психология и психотерапия [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://psyjournals.ru/mpj/2010/n3/33587_full.shtml
3. Сапольскі Р. Игры тестостерона и другие вопросы биологии поведения. К.: Альпіна Паблішер, 2020. 296 с.
4. Кляйн М. Зависть и благодарность. Исследование бессознательных источников. СПб. 1997. 100 с.
5. Ялом І. Экзистенциальная психотерапія. М.: Класс, 1999. 190 с.
6. Изард Е. Эмоции человека. М.: Изд-во МГУ, 1980. 323 с.

Корсакевич С.С.
здобувач ступеня Phd,
Інститут соціальної і політичної психології
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна

УЧАСТЬ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ: САМОСПРИЙНЯТТЯ, САМОВИЗНАЧЕННЯ ТА УЯВЛЕННІ МОЛОДІ

В навколишній суспільно-політичній дійсності громадяни, серед яких чимало молодих людей, зустрічаються з такими неоднозначними фактами як: законодавчий вплив на освітню і професійні сфери, слабка прогнозованість робочої зайнятості і як наслідок фінансового становища молоді тощо.

Сучасні події на політичній арені, швидкі зміни у запитах суспільства до представників влади, які вимагають від політичного керівництва бути більш мобільними та наявна картина зміни вікового цензу серед представників парламенту викликають як науковий інтерес, так і розуміння важливості участі молоді у політичних процесах.

Такі реалії вимагають від молоді особливої життестійкості (С.Мадді) і вміння визначати свою роль і функції в навколишньому середовищі[1]. Зазначимо, що окрім визначення свого місця в освітній, професійній та інших сферах, не менш важливим виявляється самовизначення молоді у політичних процесах, зокрема у виборчому процесі.

У зв'язку з цим було організовано опитування молоді, яке відповідає темі нашого дослідження про психологічні особливості самовизначення молоді щодо участі у виборчому процесі.

Учасникам опитування пропонувалось відповісти на відкриті запитання у анкеті, які б дозволили нам побачити особисті почуття, думки, уявлення учасників про себе, як про виборців в умовах виборчого процесу. Слід зауважити, що дане опитування проводилось у вересні 2020 року, напередодні місцевих виборів в Україні 2020 року.

Вибірку склали 44 представника молоді віком від 18 до 35 років, з яких 27 чоловіків та 17 жінок . Склад вибірки на $\frac{3}{4}$ склали містяни і на $\frac{1}{4}$ жителі сільської місцевості. В рамках першого етапу, який став пілотажем, з поміж іншого, було запропоновано онлайн-анкету з відкритими питаннями стосовно виборчого процесу, його значення та місця в ньому для кожного із учасників опитування. Для аналізу даних, з поміж інших, використовувався контент-аналіз.

З усіх характеристик, якостей, які респонденти написали у відповідь на питання "Хто "Я" та який "Я" у виборчому процесі?", учасники опитування найчастіше використовували наступні слова-маркери:

- 1) Чесний - 24 рази
- 2) Спокійний - 12 разів
- 3) Відповідальний - 11 разів
- 4) Справедливий - 9 разів
- 5) Активний - 7 разів

На нашу думку, гіпотетично, такі відповіді можуть свідчити про ідеалістичне самосприйняття та самовизначення молоді щодо участі у виборчому процесі. Якщо "чесність", "відповідальність" та "справедливість" - це поняття, які мають доволі широке значення, і не зрозуміло де є чіткі критерії цих якостей, то й розуміння де починається і закінчується "чесність", "відповідальність", "справедливість" є також описовим, і тут доречно говорити про дефініції[2], що не продемонстрували у своїх відповідях учасники опитування.

Додамо до цього, "спокійність", як якість заслуговує окремої уваги, адже вона може сигналізувати як про недовіру і безнадію (деяку аморфність), так і про перевагу раціо над емоціями під час участі у виборчому процесі. Гіпотетично "активний" може свідчити про наявність у опитуваних політичних та громадянських амбіцій щодо реалізації як свого виборчого права, так і щодо проявлення себе у ролі політичного лідера та державного діяча.

Загалом, можна припустити, що відповіді опитуваних носять, скоріше, дещо популіський характер і можливо, це наслідок такої політичної форми влади за часи незалежності України [3]. Це нагадує наче відкарбування у пам'яті електорату політичних гасел, ідеалів та кампаній в Україні за минулі роки – в яких культивувалися такі якості як: «чесний», «відповідальний», «справедливий» і при цьому не розкривалися в достатній мірі для споживачів політичної агітації. Адже попри такі якості, які кожен з опитуваних обирає як притаманні саме йому або їй, соціологічні дослідження свідчать про більш пасивну роль молоді в останніх місцевих виборах в Україні 2020 року [4], які проходили на всій території України, окрім окупованих територій, 25 жовтня 2020 року.

Список використаних джерел:

1. Maddi S. Hardiness: An operationalization of existential courage. *Journal of Humanistic Psychology*, 2004. № 44. P. 279–298
2. Нестерович В. Ф. Проблеми та перспективи прийняття Виборчого кодексу України. *Право і суспільство*. 2017. № 6. С. 24-29.
3. Онищенко О.С. Українське суспільство: соціологічний моніторинг, 1994-2003 [Текст] / за ред. Н. В. Паніної ; Нац. акад. наук України, Ін-т соціол. - К. : Ін-т соціол. НАН України, 2003. - 113 с.
4. Група «Рейтинг» [Електронний ресурс]. 2020. Режим доступу : http://ratinggroup.ua/research/ukraine/mestnye_vybory_2020_analiz_vozrastnoy_s_truktury_izbirateley.html

Микитюк М.А.
асистент кафедри німецької філології,
аспірантка,
Волинський національний університет імені Лесі Українки
м.Луцьк, Україна

ЛІНГВОКУЛЬТУРНА СПЕЦИФІКА ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ НА МАТЕРІАЛАХ НІМЕЦЬКОМОВНОГО АНЕКДОТУ

Походження жартів, як правило, важко прослідкувати. Але можна бути впевненим, що зазвичай будь-який жарт починається здебільшого з анонімного розповідача і великої кількості повторювань. Структури жартів в часи диктаторів, таких як Сталін, Гітлер тощо залишались однаковими. Одним з найбільш популярних прикладів, є жарт журналіста Вернона Барлетта, який був опублікований 1 квітня 1939 року в Daily Express і висвітлений німецькою пресою як іноземний жарт-насмішка. Як вже згадувалось раніше, походження і розповсюдники жарту завжди приховані. У оригіналі жарт звучить так:

"Коли світ зітхне з полегшенням? Коли вдова Франка (мається на увазі диктатор - Франциско Франко) сповістить Сталіна на смертному одрі, що Гітлера вбили на похоронах Муссоліні".

Цей приклад чітко показує одну з найважливіших характеристик політичних жартів: невдоволення політичною ситуацією, установами та політиками. "Політичні жарти - це ті, що стоять на протигагу державі, суспільству, а також силам та особам, що впливають на державу і суспільство своїми вимогами та ідеями" [1].

Жарти надають нам багатогранний предмет дослідження. При цьому найважливішими питаннями є: "Що таке жанр анекдотів або гумористичний дискурс? Які причини особливого ефекту жартів? Які особливості дозволяють слухачеві відрізнити справжній жарт від веселої розповіді?"

За найновішим виданням словника Duden слово «жарт» може використовуватись як в однині так і в множині. З відповідними формами пов'язується різниця в значенні, що виникла історично.

"Жарт", що використовується в однині означає "дарунок, дотепний, який можна виразити жартом" [2], тобто індивідуальний спосіб мислення та формулювання компетентності. "Жарт", що використовується у множині, Duden визначає цей термін як "коротка, лаконічна і дотепна розповідь з несподіваним поворотом, який змушує слухача сміятися" [3].

Жарт, таким чином, являє собою комічний текст, який не визначається предметом на який він спрямований, а виключно через спосіб яким цей жарт був висловлений. Звичайно, жарт може бути створений тільки на основі певних думок та уявлення, а дотепність актуалізується через конкретну манеру висловлюватись, тобто лише конкретизується в мовленні. Якщо ця манера мовлення відсутня - вся суть жарту зменшується [4]. За висновками мовознавців Б. Марфурта і Прейзенданца формулювання і відтворення тексту жарту не можуть відбуватись у модифікованій формі; але у випадках, коли

текст змінений, частково проглядається досконалий текст, а також початкова структура формулювання, в якій присутня витримана "гострота"жарту [5].

Б. Ойлер, для прикладу, не бачить лінгвістичного визначення ідеального тексту. Вона припускає, що "досконалий текст" не є повторюваним і не може відтворюватись, через його залежність від відповідного комунікативного контексту та індивідуальності відповідного мовця. Заходи щодо адекватної реалізації, що необхідна жарту, і надані критерії зменшують його зміст, структуру і гостроту, в той час як лінгвістична конструкція залишається на оповідачеві [6].

Щодо різниці між жартівливими і повсякденними розповідями, то дуже непросто відрізнити розповідь жартів від розповідання повсякденних історій, таким чином можна побачити нейтралітет щодо ситуації: жарти незалежні від часу, простору і особи. [8] Значна частина його структурних особливостей є чітко усталеними і не можуть змінюватись. Безпосередня істина, що висловлюється в жарті, не має значення, а щось неймовірне, перебільшене може створити цілий жарт. Слухач зі свого боку сприймає жарт як вигадку [7].

У ситуаціях товариської комунікації, жарт, як правило, за змістом дуже вузько тематичний і посилається на локальних комунікаторів, а це часто створює умови для подальших жартів усіх учасників дискурсу. На питання про природу жарту і передумови для задоволення, дослідження розрізняють різні концепції, кожна з яких розглядає різні аспекти в основі їх вивчень. З одного боку, суть жарту постає в розкритті невимушених, несподіваних зв'язків. Перш за все, в жарті сюжет драматизується таким чином, що слухачеві дається певний рівень розуміння, на підставі чого він будує свої очікування. Те яким чином він інтерпретував жарт, так і раптово через основну думку відкривається нова основа для розуміння, що дає рецепієнтам власний неочікуваний ефект. Основна думка спрямована на правильну поведінку речей і досягає цього через проникливі і дотепно загострені формулювання. Звичайно, цей несподіваний ефект є лише тоді, коли жарт є новим або невідомим слухачеві; він губиться зі збільшенням розповсюдження жарту [8].

Але несподіваний взаємозв'язок це не лише те, що продукує жарт, так як певний перелік вражень, що розвивають новоутворені думки, має бути одночасно і дотепним. Тому слід пам'ятати, що не кожне влучно і блискуче сформульоване визначення може вважатись смішним.

Список використаних джерел:

1. Durchgesehen wurden folgende Lehrwerke: Lebendiges Französisch 1, München 1978; A votre service, Frankfurt a. Main 1977; Espaces 1 u. 2, Paris 1990; Archipel, Bd.1 1982 / Bd.2 1983/ Bd. 3, 1987; Mosaïque 1, Paris 1994; Bonne route 1, Paris 1988; Avec plaisir, Bd.1 1986 / Bd.2 1987; Echanges, Edition longue 2-4, Stuttgart 1984; Découvertes 1, Stuttgart 1994;
2. Duden. Wörterbuch; Bd. VI, 1981; S. 2894
3. Ders. S. 2894

4. Preisendanz, Wolfgang: Über den Witz; Konstanz, 1970; S. 17f
5. Ders. S. 18f ; sowie Marfurt, Bernhard: Textsorte Witz. Möglichkeiten einer sprachwissenschaftlichen Textsortenbestimmung; Tübingen, 1977; S. 52
6. Euler, Bettina: Strukturen mündlichen Erzählens: parasyntaktische und sententielle Analysen am Beispiel des englischen Witzes; Tübingen, 1991; S. 27
7. Schülting, Thomas: "Soll das ein Witz sein?". Exemplarische Analyse des Handlungsmusters "Witzeerzählen"; in: Klein, Eberhard / Pouradier Duteil, Françoise / Wagner, Karl-Heinz (Hrsg.): Betriebslinguistik und Linguistikbetrieb. Akten des 24. Linguistischen Kolloquiums, Universität Bremen. 4.-6. September 1989. Tübingen. Band 2; S. 228
8. Euler, Bettina: Strukturen mündlichen Erzählens; S. 47f

Ярмольчик М.О.
аспірант кафедри авіаційної психології,
Національний авіаційний університет
м. Київ, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ТРЕНІНГІВ ПІД ЧАС ДЕКОМПРЕСІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Психологічна декомпресія, як первинний етап реабілітації, є важливим процесом, що забезпечує відновлення психічного та фізичного здоров'я військовослужбовців, які тривалий час перебували в зоні бойових дій. Цей складаний процес включає в себе різні напрями роботи, спрямовані на швидке опрацювання пережитого бойового стресу, забезпечення базових соціально-побутових запитів та медичний огляд військових. Головне завдання – забезпечити максимальне відновлення особового складу з можливістю подальшого виконання бойових завдань.

Військові психологи при виконанні заходів декомпресії користуються рядом прийомів, методів та методик. Одним з них є психологічний тренінг, який можна вважати ядром навчального досвіду, що забезпечує розвиток необхідних психологічних навичок, знань та умінь. Під час проведення декомпресії необхідно одночасно охопити увагою значну кількість осіб одночасно, тому використання даного методу є актуальним, оскільки дозволяє працювати з групами – вже сформованими підрозділами, які перебували в зоні бойових дій і мають свій соціально-психологічний клімат. За допомогою тренінгу здійснюється розвиток комунікативної компетентності, психологічної взаємодії, вирішення прихованих конфліктів, зниження психологічної напруги, опрацювання пережитого бойового стресу. Підтримка групи полегшує переживання травматичних спогадів, знімає унікальність з конкретного випадку, сприяє адаптації до мирних умов [1; с.123-134].

Важливим психологічним аспектом, якому необхідно приділити увагу під час декомпресії – це використання військовослужбовцями продуктивних копінг-стратегій, що забезпечують ефективність психологічного відновлення. Проведення тренінгів дозволяє розкрити потенційні можливості особистості та сформувані адаптивні стратегії копінг-поведінки за допомогою соціально-психологічних механізмів, що підкріплюються функціонуванням групи. Психологічний тренінг допомагає подолати психічні бар'єри та обмеження. Враховуючи специфіку діяльності військовослужбовців, нами пропонується використовувати під час проведення декомпресії навчально-формуючий тренінг, що включає в себе ряд вправ і технік, які спрямовані на комплексне подолання стресу: когнітивне, емоційне, поведінкове, соціально-поведінкове [2; с.16-21]. Програма має складатися за принципом поетапності: кожна нова зустріч є продовженням попередньої, а за змістом кожне заняття є основою наступного. Доцільно використовувати вправи, що забезпечують рефлексію способів подолання стресу, розвиток адаптаційних здібностей та

дають практичні навички збереження психоемоційного гомеостазу, зняття тривожності в стресогенних ситуаціях [3; с.45-56].

Отже, використання психологічного тренінгу в ході заходів декомпресії дозволяє за рахунок групової взаємодії виявити і опрацювати неконструктивні моделі копінг-поведінки, які в процесі роботи аналізуються та отримують зворотній зв'язок. Паралельно учасники отримують взірці більш конструктивних дій у конкретних проблемних ситуаціях, мають можливість відпрацювати, закріпити їх і трансформувати свої окремі особистісні якості та сформувати важливі компетенції, необхідні для ефективної професійної діяльності. Подальші дослідження використання тренінгових технологій розкривають перспективи для формування програм розвитку продуктивних копінг-стратегій у військовослужбовців під час проведення декомпресії.

Список використаних джерел:

1. Емельянов Ю.Н. Теоретические и методические основы социальнопсихологического тренинга / Ю.Н. Емельянов, Е.С. Кузьмин. – Л. : ЛГУ, 1983. – 183 с

2. Журба А.М. Аналіз понятійного конструкту «особистісні копінгдеструкції» в науковій літературі / А.М. Журба // Актуальні проблеми психології : зб. наук. праць Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України / За ред. С.Д. Максименка, Л.М. Карамушки. – К. : Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2015. – Вип. 42. – С. 16 – 21

3. Петровская Л.А. Компетентность в общении. Социальнопсихологический тренинг / Л.А. Петровская. – М. : МГУ, 1989. – 216 с.

СЕКЦІЯ 6.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Медвідь Г.С.

асистент кафедри регіоналістики і туризму,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
м. Київ, Україна

СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Правовою засадою щодо створення Стратегії сталого розвитку на період до 2030 року є 17 глобальних Цілей, а також Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020» та Оновлена стратегія сталого розвитку ЄС. Ця Стратегія цілеспрямована на забезпечення національних інтересів, виконання міжнародних зобов'язань, стратегічних та операційних цілей переходу України до соціо-еколого-економічного розвитку до 2030 року. Тож такий розвиток передбачає: урівноваження в соціальній, екологічній та економічній сферах; перехід на основи «зеленої економіки»; забезпечення високого рівня освіти та науки; підтримання високого рівня в сфері медицини (дбати про охорону здоров'я населення), також слід не забувати про охорону навколишнього середовища та збереження культурних цінностей і традицій задля добробуту майбутніх поколінь; забезпечення повної зайнятості населення та гарантування безпеки та миру; подолання бідності та скорочення нерівності; забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчат та ін. [1]

Тож правовими аспектами забезпеченням Стратегії сталого розвитку є такі нормативно-правові акти:

- Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм екологічного і соціального розвитку України»;
- Указ Президента України від 12.01.2015 р. №5/2015р. «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020 »»;
- Указ Президента України від 26.02.2016 р . №68/2016р. «Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні»;
- Порядок денний для сталого розвитку на період до 2030 року (Підсумковий документ, ухвалений на Саміті ООН в 2015 році).

Отже, законодавчі й нормативно-правові акти України охоплюють різні аспекти процесу переходу регіонів до сталого розвитку, але рівень узгодженості між ними низький.

Керівними принципами щодо стратегічного бачення сталого розвитку в Україні є:

Захист прав людини. Захищати права усіх людей на життя, уникати дискримінації, забезпечувати рівність можливостей та зменшувати нерівність у доходах.

Верховенство права. Дотримуватися прозорого, підзвітного та демократичного порядку прийняття законів і їх введення в дію. Забезпечити вільне, неупереджене і незалежне правосуддя.

Належне врядування. Забезпечити результативність, ефективність, відкритість та інклюзивність управлінського процесу, підзвітність та відповідальність суб'єктів управління.

Участь громадськості. Забезпечувати участь громадян у процесі прийняття рішень.

Участь представників бізнесу та соціальних партнерів. Забезпечити формування соціального діалогу, запровадження корпоративної соціальної відповідальності й державно-приватного партнерства.

Інтеграція політики та управління. Сприяти інтеграції економічної, соціальної та екологічної політик, узгодженості галузевих і регіональних політик на всіх рівнях управління.

Солідарність всередині поколінь і між поколіннями. Задовольняти потреби нинішнього покоління, не ставлячи під загрозу можливість наступних поколінь реалізовувати свої потреби.

Використання найкращих з наявних знань. Забезпечити всі необхідні умови для того, щоб політика розроблялася, оцінювалася та реалізовувалася на основі найкращих з наявних знань і була економічно, соціально та екологічно результативною.

Принцип запобігання. Застосовувати процедури оцінки впливу на довкілля і стратегічної екологічної оцінки.

Принцип «користувач платить». Зобов'язати користувачів будь-яких природних ресурсів повністю платити за їх використання та подальше відновлення.

Принцип «забруднювач платить». Зобов'язати забруднювачів платити за шкоду, якої вони завдають здоров'ю людини та довкіллю, відповідно до реальних витрат на відшкодування заподіяної шкоди, які несе суспільство. [2]

З вищезазначеного можемо сказати, що Стратегія сталого розвитку України спрямована на забезпечення гідних умов та поліпшення якості життя, збереження навколишнього середовища та екології, забезпечення гендерної рівності, підтримка прав людини, подолання бідності та скорочення нерівності, соціальної підтримки, а урівноваження в соціальній, екологічній та економічній сферах. Для того щоб реалізувати Стратегію необхідно дотримуватися керівних принципів, 17 глобальних Цілей сталого розвитку та 169 завдань Порядку денного. Стратегія встановлює цілісну систему стратегічних та операційних цілей переходу до інтегрованого економічного, соціального та екологічного розвитку країни до 2030 року.

Вважаємо, що основною проблемою є те, що відсутній спеціальний нормативно-правовий акт, який регулював би дане питання. Оскільки на сьогоднішній день він існує як законопроект «Про Стратегію сталого розвитку

України до 2030 року», який так і не був прийнятий на черговому читанні парламенту та не отримав свого офіційного оприлюднення у вигляді промультгації.

Список використаних джерел:

1. Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року: Указ Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019>. (дата звернення: 20.05.2021).

2. Проект Закону про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року від 07.08.2018 р. № 9014. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64508 (дата звернення: 22.05.2021).

3. Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні: Указ Президента України від 26.02.2016 р. №68/2016. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2016> (дата звернення: 20.05.2021).

4. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. №5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015> (дата звернення: 21.05.2021).

*Матеріали X-ої Міжнародної науково-практичної конференції
(07 червня 2021 р., м. Варна (Болгарія), дистанційно)*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Підписано до друку 04 червня 2021 р. Формат 60х90/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

ФОП КАНДИБА Т.П. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
Державного реєстру видавців серія ДК № №5263 від 20.12.2016р.

Надруковано рекламним агентством
«GoToPrint» Адреса, Україна, Київська обл., м. Київ, вул. Льва Толстого, 63
тел.+38073 996 46 57, +.38050 771 27 31, e-mail: gotoprint@gmail.com